

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Johanna Valkeavirta

Sijoitettujen lasten vanhempien vertaiskahvilan perustaminen pääkaupunkiseudulle

Kasper – Kasvatus- ja Perheneuvonta ry:n
VOIKUKKIA® toiminnan kanssa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan palveluiden ja liiketalouden johtamisen ja
kehittämisen koulutusohjelma

Sairaanhoitaja YAMK

Opinnäytetyö

16.12.2019

Tekijä Otsikko	Johanna Valkeavirta Sijoitettujen lasten vanhempien vertaiskahvilan perustaminen pääkaupunkiseudulle Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n VOIKUKKIA®-toiminnan kanssa
Sivumäärä Aika	44 sivua + 4 liitettä 16.12.2019
Tutkinto	Sairaanhoitaja YAMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden ja liiketalouden johtamisen ja kehittämisen koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden ja liiketalouden johtaminen ja kehittäminen
Ohjaaja(t)	Marjatta Komulainen, Lehtori, VTM, MBA Mirjami Koivunen, Asiantuntija
<p><i>Huostaanoton jälkeenkin vanhemmuus VoiKukkia</i></p> <p>Suomessa on arvioitu olevan noin 45 000 biologista vanhempaa, joiden lapsi on otettu huostaan. Sijoitus on aina kriisi koko perheelle. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sijoitettujen lasten vanhempien osallistumista vertaistuen palveluihin sekä kartoittaa millaisia odotuksia heillä on vanhemman tuesta ja täyttävätkö palvelut heidän odotuksensa, sijoitetun lapsen vanhemman näkökulmasta katsottuna. Tutkimuksen avulla muodostan kuvauksen siitä, millainen olisi hyvä vertaiskahvila sijoitettujen lasten vanhemmille. Tarkoituksena on samalla kehittää uusi vanhemman tuen palvelu pääkaupunkiseudulle "VOIKUKKIA®-vertaiskahvila" sijoitettujen lasten vanhemmille.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin, tarkoituksena syventää asiakasymmärrystä ja kartoittaa vertaiskahvilan tarpeellisuutta yhtenä osana sijoitettujen lasten vanhempien tuen palveluista. Aineisto kerättiin Webropol-kyselylomakkeella Facebookissa kesän 2019 aikana, jolloin tutkimuksen vastauksia voitiin hyödyntää vertaiskahvila-toiminnan aloituksessa syksyllä 2019. Kyselylomakkeen kysymykset nousivat teoriasta, siitä kuinka vanhemmat ovat kokeneet, että jäävät sijoituksen jälkeen yksin, eivätkä saa tukea sekä niiltä, jotka ovat saaneet tukea vertaistukiryhmän muodossa ja ovat voimaantuneet vertaistuen voimasta.</p> <p>Tulosten pohjalta pilotoitiin VOIKUKKIA®-vertaiskahvilatoiminta pääkaupunkiseudulle vuoden 2019 syksyllä. Vertaiskahvila järjestettiin kerran kuukaudessa yhteensä kolme kertaa yhteistyössä Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n VOIKUKKIA®-toiminnan sekä Vantaan kaupungin kanssa. Tutkimustuloksissa nousi esiin näkökulmia, joiden mukaan vanhemmat saavat aivan liian vähän tukea vanhemmuuteen ja haluaisivat lisää vertaistukea. Vastausten perusteella vertaistukea olisi tarvinnut suurin osa vastaajista, mutta vain alle kolmasosa vastaajista sai sitä riittävästi. Vain alle neljäsosa vastaajista oli osallistunut vertaistukiryhmään. Vertaiskahvilan lisäksi vanhemmat jäivät kaipaamaan tukihenkilötoimintaa. Tämän opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että sijoitettujen lasten vanhempien tuki on vielä hyvin vähäistä ja kuntien lastensuojelun olisikin panostettava siihen pikaisesti.</p>	
Avainsanat	huostaanotto, sijaishuolto, vanhemman tuki, vertaistuki, osallisuus, matalan kynnyksen palvelut, palvelumuotoilu

Author Title	Johanna Valkeavirta Peer Support Café for Parents Whose Children Has Been Taken Into Custody
Number of Pages Date	44 pages + 4 appendices 16 December 2019
Degree	Master of Health Care and Social Sciences
Degree Programme	Health Business Management
Specialisation option	Master's Degree Programme in Service and Business Management in Health Care and Social Services
Instructors	Marjatta Komulainen, Lecturer, MBA Mirjami Koivunen, Specialist
<p><i>Parenthood can blossom, even through foster care</i></p> <p>There are approximately 45 000 parents in Finland, who have a child in foster care. A child in foster care is always a crisis for the whole family. VOIKUKKIA® (English Dandelion) is a registered concept and a non-governmental organization Kasper, coordinates activities in Finland.</p> <p>The purpose of this study was to describe, how parents whose children are taken into custody participated in peer support and what kind of expectations they had. With the help of the study, I created a description of what would be a good peer support café for parents. The study was conducted using quantitative and qualitative research methods and the material was collected between 17-30 June 2019 on Facebook. A certain for parents of foster children Facebook group with 61 parents, answered the questionnaire on the web.</p> <p>In this study a low-threshold peer support café was piloted in the Helsinki area, Southern Finland with the keep of Kasper and the city of Vantaa. The peer support café was open one time a month, in total of three times in autumn 2019.</p> <p>The survey participants felt that they needed more peer support. The results showed that most of the respondents would have needed peer support, but only less than a third of the respondents got enough peer support. Only less than a quarter of the respondents had participated in peer support group. The results showed also that parents wanted another parent to support them (support person). The conclusion of this study was that, based on the results, the parent support is still very limited and social service should invest in it.</p>	
Keywords	social service, child protection, foster care, parent support, peer support, taken into custody

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat	2
2.1	Yleistä lastensuojelusta	3
2.2	Vanhemman tuki ja osallisuus	5
2.3	Matalan kynnyksen palvelut	7
2.4	Palvelumuotoilu	10
3	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	12
3.1	Opinnäytetyön toimintaympäristö	13
3.2	VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan sisältö ja rakenne	14
3.2.1	Tampereen VOIKUKKIA®-vertaiskahvila	15
3.2.2	Hämeenlinnan VOIKUKKIA®-kahvila vanhemmille ja läheisille	15
4	Opinnäytetyön toteutus	16
4.1	Sosiaalinen media tutkimuksen toimintaympäristönä	18
4.2	Vanhemmille tehdyn kyselyn toteuttaminen	18
4.3	VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan toteuttaminen	19
5	Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset ja arviointi	20
5.1	Vanhemmille toteutetun kyselyn tulokset	20
5.2	VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan toteutus ja sisältö	33
6	Pohdinta	35
6.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	35
6.2	Tulosten tarkastelu	38
7	Johtopäätökset	40
	Lähteet	42
	Liitteet	
	Liite 1. Saatekirje: Sijoitettujen lasten vanhempien odotuksia vertaistukipalveluista	
	Liite 2. Kyselylomake	
	Liite 3. Mainos Voikukkia-vertaiskahvilasta	
	Liite 4. Opinnäytetyön projektipolku	

1 Johdanto

Jokainen perhe on joskus vähän huono. Joskus asiat perheessä eivät suju toivotusti ja perhe tarvitsee lastensuojelun apua. Asiat perheessä voivat edetä jopa lapsen huostaanottoon asti, joka on lähes poikkeuksetta lapsen biologisille vanhemmille kriisi, josta yksin selviäminen koetaan vaikeaksi (Hiltunen 2015: 198). Sijoitettujen lasten vanhemmille on tarjolla vähänlaisesti tukea, varsinkin vertaistukea. Pääkaupunkiseudun kunnissa ei ole säännöllisesti vertaistukiryhmiä sijoitettujen lasten vanhemmille ja ryhmää ei saada lukukausittain järjestettyä, vaikka tahtotilaa siihen olisikin. Muunlaista vertaistukea vertaistukiryhmien lisäksi sijoitettujen lasten vanhemmille ei järjestetä oikeastaan ollenkaan missään pääkaupunkiseudun kunnassa. Myös lastensuojelun ammattilaiset pitävät tärkeänä, että lapsen sijoituksen kokeville vanhemmille olisi tarjolla nykyistä enemmän tukea ja oikeanlaisia palveluita (Pitkänen 2011: 17-28).

Huostaanoton jälkeisen vanhemmuuden tukemisen tarpeellisuus on tunnustettu myös vuonna 2008 voimaan tullessa lastensuojelulaissa. Siinä mainitaan lapsen vanhemman asiakassuunnitelma, johon tulee kirjata toimenpiteet vanhemman tukemisesta. Yksi merkittävä vanhempien tukimuoto on vertaistukitoiminta. Vanhempien tuella on todettu olevan hyötyä vanhemman jaksamiseen sekä helpottavan yhteistyötä vanhemman, sijaishuollon työntekijöiden sekä lapsen kanssa. Olen kouluttautunut Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n VOIKUKKIA®-sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmän vertaisohjaajaksi. Olen vetänyt Helsingin ja Vantaan kaupungin lastensuojelun sijaishuollossa/perhepalveluissa vertaistukiryhmiä sekä käynyt vierailevana kokemusasiantuntijavanhempana Espoon Kaupungin vertaistukiryhmässä. Kaikki vanhemmat kuitenkin ei syystä tai toisesta hakeudu tai pääse vertaistukiryhmiin tai he eivät ole ryhmäkuntoisia. Tällöin yksi vanhemman tuen vaihtoehto voisi olla vertaiskahvilaan osallistuminen, koska siellä käymiseen ei tarvitse sitoutua viikoittain, vaan siellä voi käydä harvemmin tai määrittelemättömän määrän kertoja. Kuulin vertaiskahvilan tarpeesta pääkaupunkiseudulle Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n työntekijöiltä osallistuttuani heidän kehittäjävanhempien toimintaan ja sain siitä idean opinnäytetyölleni. Tarkoituksena on siis kehittää uusi vanhemman tuen palvelu pääkaupunkiseudulle VOIKUKKIA®-vertaiskahvila sijoitettujen lasten vanhemmille.

VOIKUKKIA®-vertaiskahvilatoimintaa on jo kokeiltu Hämeenlinnassa, Tampereella ja Oulussa. Koen aiheen tutkimisen hyödylliseksi, jotta vanhemman tuen palvelut lisääntyvät sijoituksen lastensuojelussa pääkaupunkiseudulla. Aihetta on myös tärkeä tutkia, sillä palvelu on pääkaupunkiseudulla uusi ja sitä on tärkeä testata vanhempien tarpeisiin sopivaksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laskelman mukaan, yhden lapsen huostaanoton kustannukset ovat vuositasolla 18 000 -110 000 euroa riippuen siitä, millainen sijoitusratkaisu lapsen kohdalla on jouduttu tekemään. (THL – vaikuttavuus ja kustannukset.) Olisi siis ensisijaisen tärkeää, että sijoitetun lapsen vanhemmat kuntoutuisivat työkykyiseksi veronmaksajaksi, eivätkä jäisi ulkopuolelle yhteiskunnasta ja voisivat olla mukana lastensa elämässä.

Opinnäytetyöni aloitus oli vuoden 2019 alkupuolella ja tavoitteena oli, että opinnäytetyö olisi valmiina vuoden 2020 alussa. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella Facebookissa kesän 2019 aikana, jolloin tutkimuksen vastauksia voitiin hyödyntää vertaiskahvilatoiminnan aloituksessa. Vertaiskahvilatoiminnan pilotointi toteutettiin vuoden 2019 syksyllä.

2 Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat

Tässä opinnäytetyössä tutkimusten kieli on rajattu suomen- ja englanninkielisiin tutkimuksiin tutkijan kielitaidon vuoksi. Hakutermejä laatiessa käytettiin apuna PICO-asetelmaa ja tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit mukailivat sitä. Tutkimuskirjallisuuden perustuvat lähteet haettiin avainkäsitteillä, jotka olivat suomeksi huostaanotto, siijaishuolto, vanhemman tuki, vertaistuki, osallisuus, matalan kynnyksen palvelut ja palvelumuotoilu. Metropolian kirjaston hakukoneelta huostaanotto ja vanhemman tuen hakusanalla tuli 8 teosta. En halunnut opinnäytetyössäni käsitellä pelkästään lastensuojelua ja huostaanottoa yleensä vaan nimenomaan vanhemman tukea huostaanoton yhteydessä, joten valikoin lähempään tarkasteluun kaksi teosta. Vanhemman osallisuudesta lastensuojeluun en löytänyt yhtään teosta.

Taulukko 1. Mukaanotto- ja poissulkukriteerit

<u>Valintakriteerit</u>	<u>Poissulkukriteerit</u>
Julkaisu vuodesta 2010 eteenpäin	Julkaisu ennen vuotta 2010
Väitöskirja tai Pro Gradu-tutkimus	Alempi kuin Pro Gradu-tutkimus
Otsikko tasolla	Eivät vastanneet hakusanoja
Abstrakti tasolla	Hakusanan asioita ei löytynyt
Julkaisu saatavilla	Julkaisua ei saatavilla
Maksuttomat julkaisut	Maksulliset julkaisut
Suomen- ja englanninkieliset julkaisut	Muun kieliset julkaisut

Tiedonhaussa käytettiin myös seuraavia tietokantoja: Medic, Medline (Ovid), Cinahl, Cochrane, Pubmed ja Emerald. Tiedonhaku toteutettiin tammikuun 2019 aikana. Aineiston haku tehtiin yllä oleviin tietokantoihin hakutermeillä englanniksi social service, child protection, parent support, peer support, taken into custody ja foster care. Hakusanoilla löytyi muutamia opinnäytetöitä, mutta ei väitöskirjatasoisia töitä, jotka olisivat liittyneet aiheeseen. Aiheen vierestä löytyi kyllä tuhansia tutkimuksia. Kasper ry:llä oli tiedossa muutamia aiheeseen liittyviä väitöskirjoja, joita suomalaisesta aineistosta löysinkin, jotka otin mukaan opinnäytetyöhöni. Olen kuitenkin mielestäni saanut kattavasti teorialtietoa aiheesta, jota ei ole vielä kovin paljon tutkittu. Matalan kynnyksen palveluista ja palvelumuotoilusta löytyi useita eri teoksia. Valitsin niistä perusteokset, jotka käsittelevät yleisesti aihetta. Selailin lisäksi useita artikkeleita, jotka koskivat aiheita ja vastaan tuli joitakin käyttökelpoisia julkaisuja, joita otin opinnäytetyöhöni. Muutamia ennen vuotta 2010 julkaistuja aineistoja otin mukaan palvelumuotoilusta sekä menetelmäkirjallisuudesta, koska ovat klassikoita, eikä tieto muutu vuosien saatossa.

2.1 Yleistä lastensuojelusta

Lastensuojelulain 2007/417, luku 9, 40 § mukaan:

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos: 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos: 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

Lastensuojelulain 2007/417, luku 6, 30 § mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma.

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan taikka lapselle läheisen henkilön sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Huostaanotettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan

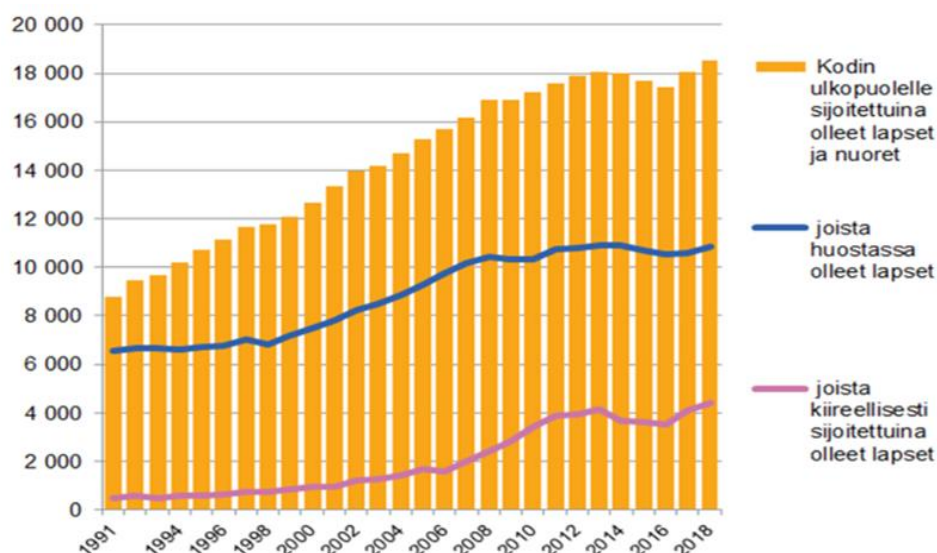
lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi myös erillinen asiakas-suunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kuten päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

Lastensuojelun ydintä on lapsen kehityksen ja terveyden turvaaminen ja sitä vaarantavien tekijöiden poistaminen. Sijaishuollon aikainen sosiaalityö sisältää lapsen sijoitusprosessiin liittyvät lastensuojelun toimenpiteet (Pitkänen 2011: 44). Yllä oleva lastensuojelulain 30 pykälä edellyttää suunnitelmallista työskentelyä vanhempien kanssa lapsen sijoituksen aikana.

Suomessa on arvioitu olevan noin 45 000 biologista vanhempaa, joiden lapsi on otettu huostaan. Joillakin vanhemmilla voi olla enemmän kuin yksi lapsi huostaanotettuina, joten huostaanotettujen lasten vanhempien kokonaismäärää on vaikea arvioida. Thl:n tilastoraportin mukaan lastensuojelun avohuollon asiakkaina sekä kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleiden lasten ja nuorten määrä on lähes 89 000 (Kuoppala – Särkkinen 2014). Kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä (4 390) kasvoi 6,9 prosenttia vuonna 2018. Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna vuonna 2018 yhteensä 18 544 lasta ja nuorta, lukumäärä kasvoi 2,6 prosenttia edellisestä vuodesta. Huostaanotettuina oli vuoden 2018 aikana kaikkiaan 10 861 lasta, määrä vastaa yhtä prosenttia 0–17-vuotiaista. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuonna 2018 yhteensä 54 883 lasta ja nuorta, kaikkiaan 4,2 prosenttia 0–20-vuotiaista. Vuonna 2018 jälkihuoltoperustein sijoitettuna oli 1 621 lasta ja nuorta, minkä lisäksi avohuollon tukea sai yhteensä 7 595 jälkihuollossa olevaa lasta ja nuorta. (Kuoppala – Forsell– Särkkinen 2019:1-12.)

Yleisimmiksi lasten huostaanoton syiksi mainitaan vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, perheväkivalta tai lapsen oma reagointi ja käyttäytyminen (Pösö 2010: 32-366). Sosiaalityön tutkimuksissa huostaanottoa on selvitetty pääasiassa lapsen edun toteutumisen näkökulmasta eikä vanhempien näkökulmasta (Hämäläinen 2012). Sosiologian tohtori David Tobis on tutkinut Yhdysvalloissa New Yorkissa lastensuojelun asiakkaina olevien lasten vanhempien osallisuutta lastensuojelun prosessissa. Vanhempien mukaan ottaminen lastensuojelun kehittämiseen ja päätöksentekoon vähensi kodin ulkopuolisia sijoituksia useita tuhansia pelkästään New Yorkissa. New Yorkissa oli aiemmin sijaishuollossa jopa 50 000 lasta, kun se nyt vanhempien osallisuuden myötä on alle 9000 lasta. (Tobis 2013.)

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa olevat ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2018 (THL. Lastensuojelu 2018.)

2.2 Vanhemman tuki ja osallisuus

Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n (myöhemmin tässä opinnäytetyössä Kasper ry) VOIKUKKIA®-toiminnan tavoitteena on vahvistaa sijoitettujen lasten vanhempien hyvinvointia ja vanhemmuutta ammatillisesti ohjattujen vertaistukiryhmien avulla. VOIKUKKIA®-toiminnan perimmäinen tarkoitus on, että sijoitettujen lasten vanhemmat saavat tarvitsemansa avun. Voimaantuneista vanhemmista hyötyvät lapset ja perhe sekä yhteiskunta. VOIKUKKIA® on rekisteröity tavaramerkki, jonka toiminta on saanut alkunsa STEA:n rahoittamasta VOIKUKKIA®-hankkeista vuonna 2006. Kasper ry on yhdessä Sininauhaliiton kanssa kehittänyt huostaanotettujen lasten vanhemmille tarkoitettua vertaistukitoimintaa ja se on nykyään yksi VOIKUKKIA®-toiminnan päätehtävistä. Huostaanotettujen ja sijoitettujen lasten vanhemmilla on tarve käsitellä huostaanottoa tai lapsen sijoitusta edeltänyttä kriisiä, sekä työstää perheen erillään asumisesta johtuvaa kriisiä. On tärkeää, että vanhemmat saavat tietoa ja ymmärrystä lapsen kriisin kohtaamiseen, vanhemmuuden käsittelyyn ja yhteistyöhön viranomaisten ja sijaishuoltajien kanssa. (Kujala – Heinonen – Koivunen 2019: 4-84.) Kaikki biologiset vanhemmat eivät kuitenkaan voi erinäisistä syistä osallistua vertaistukiryhmiin, joten opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää pääkaupunkiseudulle VOIKUKKIA®-vertaiskahvila, johon on matalampi kynnys tulla.

Seuraavassa määritelmät käsitteille, joista opinnäytetyössäni viitataan:

- *Vertaistuki* tarkoittaa tukea saman asian kokeneiden henkilöiden välillä.

- *VOIKUKKIA®-vertaistukiryhmä* on suljettu vertaistukiryhmä, johon ei voi tulla nimettömänä ja sitoutumista toivotaan kaikkien ryhmäkertojen (noin 10 kertaa) ajalle.
- *VOIKUKKIA®-vertaiskahvila* on avoin kohtaamispaikka saman asian kokeneille (vertaisille). Voi tulla nimettömänä.

Pitkäsen (2011: 7) tutkimuksessa vahvistui, että vanhempien kuntoutumisen tukeminen lapsen sijoituksen aikana on vähäistä. Lapsen vastuusosiaalityöntekijä on ensisijaisesti lasta varten ja vanhemmille tarjottu ammatillinen apu on pirstaleista. Avun saaminen vaatii usein vanhemman omaa aktiivisuutta ja vanhemmat jäivät usein ilman tukea. Vanhemman kuntoutumista ja vanhemmuutta vahvisti sijoituksen hyvä eteneminen ja arvostava merkityksellinen työskentely. Lasten ja nuorten kodin ulkopuoliset sijoitukset ovat Suomessa lisääntymään päin. Voisiko vanhemman osallisuuden lisäämisestä ja vertaistuesta kuten vertaiskahviloista olla apua vähentämään sijoituksia kuten New Yorkissa? Opinnäytetyöstäni ei ehkä ole vielä vastaamaan tähän kysymykseen, mutta opinnäytetyössäni tutkin asiakkaiden näkemyksiä vertaiskahvila-palvelun tarpeesta ja heidän ajatuksiaan siitä sekä sen sopivuudesta asiakkaille. Opinnäytetyöni tuloksien avulla meidän on täällä Suomessa ja pääkaupunkiseudulla helpompi toteuttaa vanhemman tuen palvelut ja vertaiskahvila asiakkaiden toiveiden mukaisesti.

Hiltunen (2015) kuvaa tutkimuksessaan tekijöitä, jotka vahvistavat äitien kokemuksia voimaantumisen ja asioita, jotka ovat auttaneet heitä jaksamaan tai mitkä asiat ovat merkityksellisiä heille tällä hetkellä. Äitien voimaantumiseen vaikuttivat monet tekijät. Monet äidit mainitsevat sekä lapset, että vertaisilta saaman tuen (vertaistukiryhmät) voimaannuttaneen heitä eniten. Äidit mainitsisivat myös kuntoutuksen ja terapian voimaannuttaneen heitä. Eheytyksen ja voimaantumisen myötä uudet perhe- ja parisuhteet sekä usko Jumalaan auttoivat äitejä jaksamaan. Voimaannuttavia kokemuksia olivat äitien ja sijaisvanhempien hyvät suhteet, tasavertaisuus sekä äitien opiskelun ja työn aloittaminen. Voimaantumiseen vaikuttava tekijä oli myös äitien sopeutuminen lasten huostaanottoon ja yleensä itsensä ja elämänsä kanssa sovintoon pääseminen. Voimaantumisprosessin vaikuttavia tekijöihin Hiltunen 2015 katsoo myös äitien itsetutkimuksen, tunteiden työstämisen ja katsominen omaa elämää. Kokemusten läpikäyminen auttoi äitejä luottamaan itseensä. Vanhempien selviytyminen auttaa myös lapsia ja nuoria selviytymään omista kriiseistään. (Hiltunen 2015: 164-165.)

Lastensuojelulain (417/2007) 4 luku (Finlex) koskee lapsen osallisuutta. Vanhemman osallisuudesta laissa ei kuitenkaan puhuta muuta kuin tapaamisoikeuden, yhdenvertaisuuden ja sananvapauden osalta. Heinonen (2014) on kuvannut ihmisten kokemusta

osallisuudesta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Heinosen mukaan osallisuus toteutuu, kun ihminen on kiinnittynyt yhteiskuntaan, näkee siinä oma paikkansa ja jäsenyyden sekä kokee omaavansa vaikuttamisen mahdollisuutta. Osallisuus on monitasoinen ja -syinen tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuus. Keskeistä on luottamus, sitoutuminen ja kuulluksi tuleminen. Osallisuudessa on kyse kiinnittymisestä johonkin: yhteisöihin, ympäristöön ja yhteiskuntaan, yhteenkuuluvuuden tunteen syntymisestä, turvallisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima. Osallisuudella on yhteyttä terveyteen, terveys eroihin, terveyden tasa-arvoon ja lähidemokratiaan. Osallisuudella ja osallistumisella on vaikutusta ihmisen kokemukseen omasta hyvinvoinnista. Keskeistä osallisuudelle on mahdollisuus vaikuttaa itseä ja ympäristöä koskeviin päätöksiin. Yksilön kokemaan osallisuuteen vaikuttavat ihmisen voimavarat, identiteetti ja olosuhteet. Osallisuus on ihmiselle tunneperäinen ja yhteenkuuluvuuteen perustuva kokemus. Ihmisen kokemusta osallisuudesta voidaan vahvistaa tukemalla hänen identiteettiään. (Rouvinen-Wilenius 2014:51-68.)

Toimiva osallisuus vaatii työntekijän ja perheen kumppanuutta. Riittävä tieto ja ymmärrys perheen tilanteesta työntekijän näkökulmasta vahvistavat perheiden sitoutumista ja osallisuutta hoitaa perheen asioita omaehtoisesti. (Perälä – Salonen – Halme – Nykänen 2011:19-22). Oranen (2013) mukaan osallisuuden toteutuminen edellyttää koko organisaation läpäisevää sitoutumista, riittäviä resursseja sekä tavoitteita ja toimintaprosessin analyysia. Osallisuuden arvioinnissa ja kehittämisessä on tärkeää huomioida arjen konkreettiset asiat. Oranen näkee, että osallisuuden avainasioita ovat toisten ihmisten näkemysistä kiinnostuminen ja keskinäinen arvostus. Vertaiskahvilassa vanhemmat saivat tukea muilta vertaisilta, saman asian kokeneilta, jotka eivät tuomitse heitä samalla tavalla kuin kaikki muut ihmiset, tutut ja naapurit. He kokevat tulevansa kuulluksi ja osalliseksi johonkin, jolloin heidän kiinnittyminen yhteiskuntaan voi alkaa. Vanhempien hyvinvointi vaikuttaa paljon myös lapsen hyvinvointiin ja yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa on sujuvampaa, kun vanhempi on saanut tukea kokemaansa huostaanottokriisiinsä. Järjestöille tyypilliset matalan kynnyksen kohtaamispaikat ja vertaistuen areenat ovat osallisuutta tukevia toimia ja järjestöjen erityisyyttä, joita mikään muu sektori ei pysty toiminnoillaan korvaamaan (Rouvinen-Wilenius 2014:64).

2.3 Matalan kynnyksen palvelut

Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan palveluja, joilla on normaaleihin palveluihin verrattuna matalampi kynnyks. Tällöin asiakkaalta vaadittavia edellytyksiä palveluun haakeutumisessa on madallettu. Vaikka matalan kynnyksen käsite on suhteellinen ja matala

kynnys voi merkitä eri palveluissa erilaisia asioita, kirjallisuudessa hahmotetaan matalan kynnyksen palvelujen yleisimpiä perusominaisuuksia. Matalan kynnyksen palveluiden peruspiirteitä, periaatteita ja ominaisuuksia ovat: spontaaninen ja omaehtoinen asiointi. Mahdollisuus asioida anonyymisti. Pääteettömyys, asuinpaikka tai kansalaisuus tai muu asiat eivät ole esteitä. (Leemann – Hämäläinen 2015: 1-4.) Matala kynnyks on palveluun pääsyn helppoutta ja palvelujen joustavuutta, saavutettavuutta ja saatavuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa asiakkaiden tarpeita vastaavia aukioloaikoja, läheteettömyyttä, sähköisiä palveluja, palvelun maksuttomuutta ja palvelujen tarkoituksenmukaista sijaintia. (Vakkuri 2011: 5-7.) Haasteena matalan kynnyksen palveluissa on epävarmuus asiakkaiden tavoittamisesta ja toisaalta palvelujen käyttämisen määrästä. Kun ajanvarausta ei ole, asiakasmäärät voivat vaihdella suuresti.

Leemann ja Hämäläinen (2015) kuvaavat matalan kynnyksen palveluita myös seuraavasti:

Muodollinen oikeus palvelujen saatavuuteen ei tarkoita käytännössä, että kaikki saisivat palveluita. Palveluihin tarvitsee hakeutua ja kaikilla ei ole riittävästi tietoa, voimavaroja tai mahdollisuuksia hakeutua niihin. Palvelujen ulkopuolelle jäämisellä voi olla monia eri syitä sekä palvelujärjestelmään että avuntarvitsijaan liittyen, esimerkiksi fyysiset ja psyykkiset esteet, häpeän tunteet, pienet akuutit palvelutarpeet, monet yhtäaikaiset ongelmat, pitkät jonot palveluissa tai vaikea tavoitettavuus. Matalan kynnyksen palvelut pyrkivät purkamaan ja madaltamaan mahdollisia esteitä palvelujen ulkopuolelle jääneiltä ja saamaan heidät palveluiden piiriin. Palveluihin hakeutuminen vaatii voimavaroja asiakkailta. Palvelujärjestelmän haasteena ovat erityisesti moniongelmaiset ja huono-osaiset sekä heidän tarpeensa. Tutkimuksien mukaan ongelmat voivat päättyä noidankehään: mitä vaikeampi tilanne, suuri avun tarve ja huono-osaisempi asiakas, sitä korkeampi kynnyks hakeutua palveluihin. Matalan kynnyksen palvelut kohdistuvat usein kaikista huono-osaisimpiin ryhmiin ja ihmisiin, joilla on erittäin suuri avuntarve, mutta ei kykyä hakeutua palveluihin. Matalan kynnyksen palvelut pyrkivät saamaan heidät palveluihin ja parhaassa tapauksessa he siirtyvät varsinaisiin julkisiin palveluihin. Ilman matalan kynnyksen palveluita asiakasryhmät jäisivät palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Matalan kynnyksen palvelut lisäävät etenkin kaikista vaikeimmin tavoitettavien ryhmien ja henkilöiden sosiaalista osallisuutta.

VOIKUKKIA®-vertaiskahvilassa edellytetään pääteettömyyttä, jotta tilanne olisi turvallinen kaikille ja ettei asiakas ei puhuisi sellaisia asioita, joita hän ei ehkä selvin päin puhuisi. Asuinkunta ei saa VOIKUKKIA®-vertaiskahvilassa olla esteenä, koska palvelua on tarkoitus järjestää anonyymisti nimiä kyselemättä, kaikille pääkaupunkiseudulta oleville halukkaille tulijoille. Lisäksi kahviloissa noudatetaan VOIKUKKIA®-toiminnan eettisiä periaatteita ja ryhmätoiminnan reunaehtojaryhmiä, joihin järjestävät tahot, ryhmänohjaajat ja kaikki muussa toiminnassa mukana olevat ovat sitoutuneita. Näitä eettisiä periaatteita ovat muun muassa kunnioitus ja erilaisuuden arvostaminen. VOIKUKKIA®-toiminnassa

käyttäydymme ja suhtaudumme asiallisesti ja kunnioittavasti kaikkia vanhempia, sidosryhmiä, verkostojäseniä, ammattilaisia ja muita lastensuojelutoimijoita kohtaan. Arvostamme kaikkia ihmisiä ja kohtaamme heidät kunnioittavasti, huolimatta erilaisista arvo-maailmoista. (Voikukkia-toiminnan periaatteet 2019.)

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelman (MIPA) hyvinvointikyselyn mukaan matalan kynnyksen toimintaan osallistuminen ylläpitää tai parantaa kävijöiden hyvinvointia. Toisten ihmisten tapaaminen ja uusiin ihmisiin tutustuminen olivat yleisimmät syyt osallistua avoimeen kohtaamispaikkatoimintaan. Avoimet kahvilat tai kohtaamispaikkatoiminta tavoittaa monenlaisia ihmisiä. Monilla oli kokemuksia yksinäisyydestä ja yhdenvertaisuuden puutteesta. Kohtaamispaikkojen kävijät olivat kokeneet elämäntilanteessaan myönteisiä muutoksia psyykkisessä terveydessä, osallistumisessa, arjen suju-misessa, elämänlaadussa, perhesuhteessa, asumisessa ja päihteiden käytössä. (Pitkä-nen – Jokelainen – Sironen – Glad 2017.)

Periaatteita matalan kynnyksen palveluissa ovat muun muassa hyvinvoinnin edistämi-nen, osallisuuden vahvistaminen, ongelmien varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy, palvelujen asiakaslähtöisyys, toimivuus ja yhdenvertainen saatavuus sekä kustannusten hallinta. (Kork 2016: 38–41). Matalan kynnyksen palvelujen tarkoituksena on tukea asi-akkaiden osallisuutta, sosiaalisuutta ja voimaantumisen kokemusta sekä yhteisöllisyyttä ja verkostoitumista toisten toimijoiden kanssa. Matalan kynnyksen palvelutoiminta sekä kohtaamispaikat ja harrastemahdollisuudet tarjoavat mahdollisuuden ihmissuhteisiin ja vertaistoimintaan, arjen pienien ja isojen asioiden jakamiseen sekä sosiaalisten taitojen ylläpitoon. (Leemann – Hämäläinen 2016: 591–592.)

Haluamme kehittää Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n VOIKUKKIA®-toiminnan kanssa uuden palvelun pääkaupunkiseudulle ”VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan”, johon asi-akkaan olisi helppo tulla. Vertaiskahvilaan voi sitoutua niin monta kertaa, kun asiakas itse haluaa. Siellä voi olla koko vertaiskahvila-ajan (2 tuntia) tai voi osallistua vähemmän aikaa, oman mieltymyksen mukaan. VOIKUKKIA®-vertaiskahvila voisi olla yksi hyvä li-säpalvelu matalan kynnyksen palveluvalikoimissa, koska lastensuojelussa tapaamiset ja muut palvelut toimivat usein ajanvarauksella arki-aikaan eikä nimettömänä voi asioida. Lapsi- ja perhepalveluiden valtakunnallinen muutosohjelma (LAPE) tähtää myöskin toi-mintakulttuurin muutokseen sekä lapsi- ja perhepalveluiden uudistamiseen kokonaisu-uutena. Muutosohjelma (LAPE) on yksi sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toteutetta-vista hallituksen kärkihankkeista ja sen tavoiteltavan lapsi- ja perhepalveluiden uudista-

misen tueksi perustettiin 2016 matalan kynnyksen palveluiden yhteistyöverkosto. Tavoitteena on lisätä lapsiperheiden matalan kynnyksen palveluita. VOIKUKKIA®-vertaiskahvila on siis tämän tyyppinen palvelu, mitä muutosohjelman tarkoituksena on lisätä.

2.4 Palvelumuotoilu

Palvelumuotoilu on tämän aikakauden tehokkain palveluiden kehittämisen menetelmä. Palvelumuotoilu auttaa organisaatioita havaitsemaan palveluiden strategiset mahdollisuudet liiketoiminnassa, auttaa kehittämään olemassa olevia palveluita ja innovaatioiden näkemistä; mikä voisi olla tulevaisuudessa mahdollista, mitä vielä ei ole olemassa. Palvelumuotoilu on tapa yhdistää vanhoja asioita uudella tavalla. (Tuulaniemi 2011: 10-30.) Palvelumuotoilun historia voidaan liittää teolliseen muotoiluun sekä 90-luvulla kehitettyihin interaktiosuunnitteluun ja kokemusmuotoiluun (Experience Design). Verrattaessa perinteiseen palvelukehitykseen, on palvelumuotoilun lähtökohta ihmiskeskeisempi. (Holmlid 2007:1-8.) Palvelumuotoilu tuo muotoilusta tutut toimintatavat palveluiden kehittämiseen ja yhdistää ne perinteisiin palvelun kehityksen menetelmiin (Tuulaniemi 2011: 10-30).

Palvelumuotoilu (Service Design) tehostaa palvelun laatua sekä kehittää palvelukokemusta ja parantaa palvelun suorituskykyä (Andreassen – Kristensson – Lervik-Olsen ym. 2016: 21-29). Palvelumuotoilu tarjoaa toimintamallin, jossa yhdistetään liiketoiminnan tai organisaation tavoitteet sekä asiakkaan näkökulma. Palvelumuotoilun yhteydessä puhutaan asiakkaan palvelukokemuksesta, eli se on tunnetta, jota asiakas kokee. Palvelumuotoilun tavoitteena on optimoida asiakkaan palvelukokemus mahdollisimman positiiviseksi. Palvelumuotoilu on systemaattinen tapa kehittää liiketoimintaa. Palvelumuotoiluosaaminen tuo kilpailuetua ja tehoa niin yrityksiin yksityisille kuin julkisellekin sektorille sekä voittoa tavoittelemattomille organisaatioille. Organisaation perustehtävä on luoda arvoa asiakkaille, niin että asiakkaat ovat valmiita maksamaan siitä. Arvo on myös sidosryhmän kokema palvelun hyödyllisyys. (Tuulaniemi 2011:10-30, 95.) Asiakasymmärrys muodostuu kyvystä nähdä asiakkaiden tarpeita ja ymmärtää asiakasarvon muodostumista (Korhonen – Valjakka – Apilo 2011: 3).

Miettinen esitelmässään (2009) määrittelee hyvän palvelun ominaisuuksiin hyödyllisyyden (vastaa tarpeisiin), käytettävyyden eli helppo ymmärtää ja käyttää, johdonmukaisuuden, haluttavuuden, tehokkuuden, erilaisuuden sekä tuloksellisuuden. Asiakastytyvyyden lisäksi on alettu panostamaan entistä enemmän asiakasodotusten ymmärtämiseen, jolloin asiakasarvon luomisesta on tullut yksi merkittävimmistä tekijöistä yrityksille

toimialoista riippumatta (Andreassen ym. 2016:21-29). Asiakkaat ovat mukana prosessissa ja Voikukkia-vertaiskahvilassa kysymmekin palautetta asiakkailta ja sitä kautta kehitämme sitä paremmaksi. Tuulaniemen (2011: 35) mukaan ”jos ihminen pystyy palvelulla tai tavaralla tai niiden yhdistelmällä saavuttamaan haluamansa tai ratkaisemaan ongelmansa, hän kokee saavansa arvoa”. Kun asiakkaan tarpeet ja käyttötilanteet on ymmärretty, voidaan suunnitella tuotteita ja palveluita, jotka vastaavat näihin tarpeisiin ja jotka ovat helppoja hyödyntää.

Asiakkaan odotukset ja asiakkaan kokeman arvo nähdään palvelumuotoilussa eräinä asiakaskokemukseen oleellisesti vaikuttavina tekijöinä (Teixeira ym. 2012:362-376). Opinnäytetyössäni kehitän pääkaupunkiseudulle Voikukkia-vertaiskahvilapalvelun, joka sopii tänne pääkaupunkiseudulle, vastaa asiakkaiden tarpeisiin sekä on merkityksellistä. Voikukkia-vertaiskahvila on asiakkaalle maksutonta ja siellä tarjotaan pientä syötävää kuten kahvia ja keksiä. Olemme olleet yhdessä Kasper ry:n kanssa yhteydessä pääkaupunkiseudun kuntiin vertaiskahvilan käynnistämiseksi. Palvelua alkaa toteuttamaan aluksi pilotin muodossa pääkaupunkiseudulta Vantaan kaupunki. Palvelussa on paljon mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja myöskin asiakkaan ja organisaation välisen suhteen luomiseen (Tuulaniemi 2011:52). Palvelu on parasta markkinointia, myös lastensuojelussa. Vertaiskahvilatoiminnalla voi saada kontakteja vanhempiin, jotka eivät ole saaneet lastensuojelun palveluista aiemmin hyviä kokemuksia sekä mahdollisuuden tukea heitä nyt.

Asiakastyytyväisyydellä mitataan lopputulosta tarkastelemalla palvelulupauksen täyttymistä asiakkaan odotuksiin verrattuna. Asiakaskokemus on taas prosessiin keskittyvä. Asiakaskokemuksen muodostavat miten palvelu on tarjottu, mitä tuntemuksia se synnytti asiakkaassa ja mitä asiakkaan tunneperäiset mielikuvat palvelusta ovat. (Patricio – Cunha – Fisk ym. 2004: 26-35.) Hyvän palvelun luomisen edellytys on ymmärtää asiakkaan palvelua kohtaan asettamia odotuksia, sillä asiakkaat arvioivat palvelun laatua vertaamalla heidän palvelukokemustaan sille asettamiinsa odotuksiin (Robledo 2001:22-31). Pelkkä palvelun toimivuus ei riitä, kun halutaan asiakkaat käyttämään palvelua, vaan on tärkeää pystyä tarjoamaan asiakkaan odotukset täyttäviä palvelukokemuksia. Tällöin asiakaskokemukseen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja ymmärtäminen voivat auttaa palveluntarjoajaa parantamaan palvelumuotoilua. Asiakkaalle merkityksellisiä palveluita tulee kaikin tavoin lisätä. Vertaiskahvila voisi olla yksi tällainen vanhemman tuen palvelu. Asiakaskokemuksen tulisi olla sellainen, että vanhempi tuntee oman arvonsa

nousevan ja kokee elämänsä merkitykselliseksi. Tutkimalla ennakkoon vanhempien vertaistuen tarpeita sekä heidän toiveitaan, vanhemmilla on mahdollisuus saada mahdollisimman hyvä asiakaskokemus vertaiskahvilasta.

Opinnäytetyössäni kuvaamalla ja analysoimalla asiakkaan näkemyksiä ja asiakaskokemusodotuksia pyritään saamaan tietoa siitä, mitä sijoitettujen lasten vanhemmat haluavat vanhempien tuen palveluilta. Samalla tulee näkyväksi pystyvätkö pääkaupunkiseudun lastensuojelupalvelut vastaamaan niihin. Pelkkä tieto ei kuitenkaan riitä, vaan tieto tulee käsitellä siten, että yksittäisistä havainnoista pystytään muodostamaan kokonaisuuksia, jotka auttavat ymmärtämään tai selittämään käyttäjän motivaatiota (Moritz 2005).

3 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Tutkimusongelma:

Sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä vanhemman tuesta ja vertaiskahvilasta ei tiedetä. Tähän haluan saada vastauksen opinnäytetyöni tutkimuksella.

Tutkimuksen tarkoitus:

Opinnäytetyöni tutkimuksen tarkoituksena on tutkia pääkaupunkiseudulla asuvien sijoitettujen lasten vanhempien osallistumista vertaistuen palveluihin sekä kartoittaa millaisia odotuksia heillä on vanhemman tuesta ja täyttävätkö palvelut heidän odotuksensa, sijoitetun lapsen vanhemman näkökulmasta katsottuna. Tutkimuksessa pyritään kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin syventämään asiakasymmärrystä ja kartoittamaan vertaiskahvilan tarpeellisuutta yhtenä osana sijoitettujen lasten vanhempien tuen palveluista.

Tutkimuksen tavoite:

Opinnäytetyöni tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää asiakasryhmän henkilökohtaisia näkemyksiä ja sen merkitystä ja roolia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti vertaiskahvilan perustamisessa. Asiakkaiden näkemykset palvelusta ovat keskeinen tapa lisätä asiakasymmärrystä. Tutkimuksen avulla muodostan kuvauksen siitä, millainen olisi

hyvä vertaiskahvila sijoitettujen lasten vanhemmille. Tulosten avulla on tarkoituksena kehittää ja aloittaa uusi VOIKUKKIA®-vertaiskahvilatoiminta pääkaupunkiseudulla.

Tutkimuksen tavoite pyritään saavuttamaan vastaamalla seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Pääkysymys:

Millaisia odotuksia ja näkemyksiä asiakkailta on vanhempien tuesta ja vertaiskahvilapalveluista?

2. Alakysymykset:

Mitä asiakkaat toivovat vertaiskahvilalta?

Miten asiakkaiden näkemykset tulevat huomioon otetuksi vertaiskahvilan perustamisessa?

3.1 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Kasper ry:n VOIKUKKIA®-toiminta koordinoi vanhempien vertaistuen palveluita sekä kouluttaa vertaistukiryhmän ohjaajia. Kaupunkien lastensuojelun tai sijoituksen sosiaalityön tehtävänä on kuitenkin järjestää vanhempien tuen palveluita kuntaan, kuten vertaistukiryhmiä tai vertaiskahvilatoimintaa. Valitettavasti sosiaalityöntekijöiden aika menee suuremmaksi osaksi lasten ja vanhempien asiakastyöhön, jolloin ”ylimääräiseen” vanhemman tuen palveluun ei tahdo aika riittää tai siitä karsitaan ensimmäisenä. Vanhemman tuki ja varsinkin vertaistuki olisi vanhemman eheytyksen kannalta kuitenkin parasta tukea. Pääkaupunkiseudulla on useita satoja sijoituksen sosiaalityön työntekijää sekä asiakasvanhempaa. Toivottavaa olisi, että vanhempien tuen muodot lisääntyisivät ja vanhemmilla olisi mahdollisuus vertaistukeen myös sijoitukseen liittyvissä asioissa. Helsingissä perhehoito ja laitoshuolto järjestävät erikseen asiakasvanhemmilleen vertaistukiryhmät. Espoossa ja Vantaalla asiakasvanhemmat ovat molemmista, sekä perhehoidon että laitoshuollon puolelta. Kauniaisissa ei ole omia sijaishuollon palveluita vaan ne ovat yhdessä Espoon kanssa. Vertaistukiryhmiä tai muita vanhemman tuen palveluita voidaan järjestää myös usein ostopalveluina järjestöiltä tai yksittäisiltä toimijoilta, kuten useat kunnat niin ympäri Suomea tekevätkin.

Sovin Kasper ry:n työntekijöiden kanssa opinnäytetyön tekemisestä heille, koska olen jo mukana heidän VOIKUKKIA®-toiminnassa. Vertaiskahvila-toiminnalle on tarvetta ja haluamme yhdessä Kasper ry:n kanssa kartoittaa ennen vertaiskahvilan aloittamista kohderyhmän näkemyksiä aiheesta. Kehittämistoiminnalla pyritään luomaan uusia tai parantamaan jo olemassa olevia palveluja työelämän tarpeisiin. Kehittämistoiminnan yhtenä tarkoituksena on tuottaa konkreettista tietoa arjen ilmiöistä ja luoda edellytyksiä muutokselle. (Toikko – Rantanen 2009: 20-22.) Ammattikorkeakoulujen toiminnassa korostuu yhteys työelämään. Ammattikorkeakouluasetuksessa todetaan, että opinnäytetyön tavoitteena on kehittää opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan käytännön asiantuntijatehtävissä. Opinnäytetyötäni ja valmista tutkimusaineistoa voidaan käyttää myöhemmin VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan, vanhempien tuen sekä palveluiden ja sisällön kehittämisen välineenä sekä Innokylässä. Työelämäohjaajani ja Kasper ry:n yhdyshenkilö on asiantuntija Mirjami Koivunen. Opinnäytetyöni tekemisen aikana meillä oli yhteisiä palaverieita, jotta valmis työ palvelee työelämää ja Kasper ry:tä mahdollisimman paljon. Kasper ry:n tarkoituksena on hyödyntää opinnäytetyön tuloksia myös omassa toiminnassaan.

3.2 VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan sisältö ja rakenne

VOIKUKKIA®-vertaistukiryhmä ja VOIKUKKIA®-vertaiskahvila ovat molemmat hyviä sijoitetun lapsen vanhempien tuen muotoja. VOIKUKKIA®-vertaistukiryhmien palaute sekä vanhemmilta että ohjaajilta on vuodesta toiseen erittäin hyvää. Vertaistukiryhmien sisältö perustuu strukturoituun malliin, mutta siinä on paljon tilaa myös ryhmään osallistujien tarpeista nouseville aiheille. Ohjaajien tehtävänä on mahdollisuuksien mukaan toteuttaa vanhempien toiveita, mutta huolehtia samalla, että ryhmäprosessi etenee ja voimaantumisen kannalta tärkeät asiat ehditään käsitellä. Vertaisuus ei toteudu, mikäli osallistujia ei jaa kokemuksiaan toisten ryhmäläisten kanssa. Käsiteltäviä teemoja ovat muun muassa huostaanoton aiheuttaman kriisin eri vaiheet, huostaanoton aiheuttamat tunteet ja reaktiot itsessä ja lapsessa sekä niiden käsittely. (Kujala ym. 2019: 25-32.)

VOIKUKKIA®-vertaiskahviloissa käydään osittain samoja aiheita läpi kuin vertaistukiryhmissä, mutta rajallisen ajan ja ryhmäkertojen määrän vuoksi aihealueista valitaan yleensä tärkeimmät tai asiakkaita eniten puhuttavat aiheet. VOIKUKKIA®-vertaistukiryhmä on suljettu ryhmä, jossa on noin 4-8 osallistujaa. Ryhmätapaamisia on noin 10 ja jokaisella tapaamisella on oma teema. Voikukkia vertaistukiryhmän aiheina ovat: 1.) Tutustuminen ja yhteiset toimintatavat 2.) Vanhempien kertomukset lapsen sijoituksesta 3.) Vanhemman kriisi ja kokemukset lapsen sijoituksesta 4.) Lapsen erokriisi 5.) Yhteydessä

lapseen, lastensuojeluun ja sijaishuoltopaikkaan 6.) Vertaisohjaajan selviytymistarina tai jokin muu teema 7.) Vanhemmuus lapsen sijoituksen jälkeen 8.) Omat voimavarat ja jaksaminen 9.) Tulevaisuuden näköalat 10.) Ryhmän päättäminen. VOIKUKKIA®-vertaistukiryhmätoimintaa järjestetään pääkaupunkiseudun kunnissa, mutta tarvetta olisi enemmänkin. VOIKUKKIA®-vertaiskahvilatoimintaa ei ole vielä pääkaupunkiseudulla ollut, joten tutkimuksella haluan selvittää vertaistuen ja vertaiskahvilan tarvetta vanhempien näkökulmasta. Vertaiskahvilatoiminta on avoin kohtaamispaikka, johon voi tulla ilmoittautumatta ja osallistuja saa sitoutua siihen niin monta kertaa kuin itse haluaa.

3.2.1 Tampereen VOIKUKKIA®-vertaiskahvila

Tampereella VOIKUKKIA®-vertaiskahvila toteutettiin vuonna 2018 yhteensä 4 kertaa, jokaisen kuukauden tietynä torstaina, jotta saatiin kävijöille säännönmukainen, helposti muistettava ajankohta. Kahvilakerroilla oli jokaisella oma teemansa, joka osoittautui hyväksi käytännöksi. Teemat olivat vertaisuuden voima, toivo, yhteydenpito lapseen ja perheiden jälleenyhdistäminen. Kahvilasta kerätyn palautteen mukaan (17 vastaajaa) parasta kahvilassa oli tutustua muihin vertaisiin ja saada keskustella omasta tilanteesta. Tuen ja tiedon saaminen sekä muiden kuunteleminen koettiin myös tärkeäksi. Kahvilassa kävijät olivat tyytyväisiä kahvilan teemakertoihin, palautteet jakautuivat tasan sen mukaan, että osa vastaajista toivoi ohjattua ohjelmaa, osa vapaata yhdessä oloa. Palautteissa toivottiin myös ammattilaisten neuvoja ja tietoiskuja sekä kahvilatoiminnan toivottiin jatkuvan. Suurin osa vastaajista haluaisi käydä kahvilassa kerran kuukaudessa, osa olisi valmis käymään viikoittain. Tieto kahvilasta oli useimmiten saatu ystävän kautta. (Tampereen kaupunki)

3.2.2 Hämeenlinnan VOIKUKKIA®-kahvila vanhemmille ja läheisille

Kanta-Hämeen perhetyön VOIKUKKIA®-tiedotteen mukaan vertaiskahvilan toimintatapa on matalan kynnyksen paikka, jonne voi tulla mukaan ilman ilmoittautumista. Osallistuja voi olla vanhempi tai muu läheinen, jota huostaanotto koskettaa. Kaksi tapaamista keväisin ja kaksi syksyisin, iltaisin 18-20:30. Tila on Kanta-Hämeen perhetyön tiloissa, rennompia kokoustiloja, jossa kahvit katettuna valmiiksi. Säännöllisesti käyvät ovat innostuneet itse kouluttautumaan kahvilaohjaajiksi. Koulutus sisältää yleisen vapaaehtoisuuskoulutuksen sekä osallistumisen kahteen VOIKUKKIA®-teemaiseen iltaan. Vertaiskahvilan haasteena on anonymisuus ja se, ettei ikinä tiedä keitä tulee. Ohjaajilla on mietittynä valmiiksi joku aihe, mistä keskustellaan, esimerkiksi tunne ”syyllisyys” tai ajankohtainen

aihe, kuten ”mitä ajatuksia lähestyvä joulu herättää”. Suurin osa kävijöistä on ollut vanhempia, mutta myös muita läheisiä on ollut. Vanajan avovankilasta on tullut myös äitejä mukaan. Vertaiskahvilaa on markkinoitu sijaishuoltoon ja käytetty lehti-ilmoituksia. Kävijöitä on ollut 3-8 henkilöä/kerta. (Kanta-Hämeen perhetyö)

4 Opinnäytetyön toteutus

Tutkimuksessa pyritään kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ollaan usein kiinnostuneita erilaisista luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä. Määrälliseen menetelmäsuuntaukseen sisältyy runsaasti erilaisia laskennallisia ja tilastollisia analyysimenetelmiä. Kvantitatiivinen tutkimus kohdentuu muuttujien mittaamiseen, tilastollisten menetelmien käyttöön sekä muuttujien välisten riippuvuuksien tarkasteluun. Kvantitatiivinen lähestymistapa soveltuu erityyppisiin tutkimusasetelmiin, kuten opinnäytetyöhöni, jossa tutkitaan vastaajan näkemyksiä vanhemman tuen palveluista pääkaupunkiseudulla. Kvalitatiivinen menetelmä taas kuvailee vastaajien näkemyksiä vanhemman tuen tarpeesta paremmin. Yhdessä nämä tutkimusmenetelmät ovat toisiaan täydentäviä ja antavat syvällisempiä vastauksia. Tutkimukseni on luonteeltaan poikittaistutkimus, jossa aineisto kerätään kerran kuten suurin osa hoitotieteellisistä tutkimuksista. (Kankkunen - Vehviläinen-Julkunen 2013:55-65.)

Tutkimus on myös ns. otantatutkimus. Kohderyhmään/perusjoukkoon kuuluvia henkilöitä on paljon, jolloin kyselyyn osallistuu vain pieni osa koko joukosta. Tavoittelen tutkimukseni otoskooksi noin sadan henkilön vastausta, jolloin tuloksia voidaan tarkastella kokonaistasolla ja yleistää perusjoukkoon. Motivoin kyselyyn vastaajia lahjakorttiarvonnalla. Kustansin itse kaksi kappaletta 40 euron s-ryhmän lahjakorttia, jotka lähetettiin arvotuille voittajille. Kyselylomakkeeni kysymykset nousevat siis teoriasta, siitä kuinka vanhemmat ovat kokeneet, että jäävät sijoituksen jälkeen yksin, eivätkä saa tukea sekä niiltä, jotka ovat saaneet tukea vertaistukiryhmän muodossa ja ovat voimaantuneet vertaistuen voimasta. Kasper ry oli apuna kysymysten muotoilussa. Kysymykset nousivat käytännön kokemuksista, valmista mittaria aiheesta ei ole. Haasteena voi olla luotettavan kyselylomakkeen rakentaminen. Mittarin sisältövaliditeetti on koko tutkimuksen luotettavuuden perusta. Luotettavia tuloksia ei tutkimuksesta saada, jos mittari on valittu väärin tai se ei mittaa haluttua tutkimusilmiötä. Arvioitava on myös, onko mittari riittävän kattava vai

jääkö jokin tutkimusilmiön osa-alue mittaamatta. Mittarin teoreettisen rakenteen arviointi on tärkeää erityisesti, jos tutkimusta varten laaditaan uusi mittari. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 190.)

Menetelmä: Tarkoituksena on kerätä sijoitettujen lasten vanhemmilta tietoa avoimen Webropol-kyselylomakkeen avulla millaisia odotuksia ja näkemyksiä asiakkaalla on vanhempien tuesta ja vertaiskahvila-palveluista.

Käyttäjätiedon keräämisen menetelmät jaetaan Hanningtonin (2003:13) mukaan kolmeen kategoriaan: perinteisiin, sovellettuihin ja innovatiivisiin menetelmiin. Perinteisiä käyttäjätiedon keräämisen menetelmiä ovat muun muassa markkinatutkimukset, kohde-ryhmien määrittäminen, kyselyt ja kaavakkeet, testaaminen sekä haastattelut. Perinteisin menetelmin kerätty data on helposti analysoitavissa ja saadut tulokset usein vahvistavat jo olemassa olevia olettamuksia. Tutkittavien ennakkoasenteet voivat vaikuttaa lopputulokseen, joten tulosten luotettavuus on heikkoutena perinteisissä menetelmissä. (Hannington 2003: 13-14.) Tutkimuksessa käytän perinteistä käyttäjätiedon keräämisen menetelmää eli kyselylomaketta, koska siihen ihmiset helposti vastaavat ja analysointi on nopeaa. Sähköiset kyselyt ovat viime aikoina lisääntyneet, joten käytämme tiedon keräämiseen Webropol- alustaa kyselylomakkeen täyttämiseen Facebookin Kasper ry:n ja lastensuojeluun liittyvissä ryhmissä sekä ryhmissä, joissa sijoitettujen lasten vanhempia voisi olla. Tulokset saa Webropol-kyselyn kautta nopeasti, jolloin vertaiskahvilan suunnittelussa ja toteutuksessa voidaan hyödyntää tuloksia ennen vertaiskahvilan aloitusta, enemmän vastaajien tarpeisiin sopivammiksi. Sähköisen tiedonkeruun erityisinä vahvuuksia ovat edullisuus, nopeus ja vaivattomuus. Kyselytulva saattaa selittää kyselytutkimusten vastausprosentin pienenemisen lähivuosina. (Ojasalo ym. 2014: 128-129.)

Kyselyllä aineistoa kerätään standardoidusti, eli asioista kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Sen etuna on tehokkuus, sillä tutkimukseen voidaan saada useita henkilöitä, joilta kysyä useita asioita. (Hirsjärvi ym., 2007: 188-190.) Kyselytutkimukset aion toteuttaa asiakasryhmälle kvantitatiivisella puolistrukturoidulla kyselylomakkeella, joka sisältää enimmäkseen määrällisiä eli kvantitatiivisia kysymyksiä kuten kyllä ja ei-vastauksia tai valitse sopiva vaihtoehto, mutta lopuksi siinä on myös yksi laadullinen eli kvalitatiivinen kysymys vapaalla vastauksella. Avovastaus puretaan sisällön analyysiä hyödyntämällä. Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu sellaisten alueiden tutkimukseen, josta ei entuudestaan ole paljon tietoa. Tällaisessa tutkimuksessa on pohdiskelleva ote. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013:65-71.)

4.1 Sosiaalinen media tutkimuksen toimintaympäristönä

Verkko eli internet koostuu erilaisista alustoista, kuten verkkosivut, blogit ja sosiaalisen median (SoMe) alustoista. Sosiaalisen median käytetyimpiä palveluita ovat yhteisöpalvelut, kuten Facebook, Twitter, Snapchat ja YouTube. Sosiaalinen media on nimensä mukaisesti ihmisten muodostama verkosto ja heidän välinen vuorovaikutus verkossa. Ihmiset tuottavat ja jakavat erilaisia tekstejä ja sisältöjä, jotka ovat kaikkien ulottuvilla reaaliajassa. Sosiaalisen median alustoja voidaan käyttää tutkimusvälineenä. Verkko-kyselyn suurimpana etuna voidaan pitää järjestelmän edullisuutta. Verkkoa hyödyntämällä tutkija voi tehdä tutkimuksen ja suorittaa tiedonkeruun omalta päätteeltään ilman liikkumista haastattelupaikoille. Verkko on kaikkien käytettävissä, joten se tarjoaa mahdollisuuden tavoittaa sellaisia ryhmiä ja henkilöitä, joiden tavoittaminen muuten olisi hankalaa. Verkkokyselyiden anonymiteetti on korkea, mutta vastausprosentit saattavat jäädä alhaiseksi. (Kananen 2014: 19-156.)

Verkkokyselyssä, jollainen omanikin tutkimukseni on, kyselypohja siirretään serverille tai muulle ratkaisulle (tässä opinnäytetyössä Webropol-alustalle), jonne vastaajat ohjataan vastaamaan selaimen kautta. Verkkokysely on analoginen postikyselyn kanssa, mutta sen toteutustapa on erilainen. Facebookia voidaan käyttää tiedonkeruuvälineenä sekä tutkimuksen kohteena. Facebook on suljettu foorumi, joka edellyttää jäseneksi kutsu-mista ja Facebook-tilin avaamista. (Kananen 2014: 19.) Kaikki tutkimukseni kohderyh-mäläiset eivät toki ole välttämättä Facebookissa tai tutkimukseeni valituissa Facebook-ryhmissä. Nykypäivänä moni kuitenkin käyttää Facebookia säännöllisesti, joten näin sen luonnollisena foorumina tutkimuksen kyselypohjan julkaisemiselle ja mainostamiselle.

4.2 Vanhemmille tehdyn kyselyn toteuttaminen

Laadimme kyselylomakkeen kysymykset yhteistyössä Kasper ry:n työntekijän kanssa. Laadimme kysymykset niin, että kysymykset vastasivat tutkimuskysymyksiä ja vastauk-sista olisi hyötyä vertaiskahvilan perustamisessa. Kyselylomake laadittiin Webropol-alustalle, jota Kasper ry:n työntekijä hallinnoi. Tutkimuksessa huomioitiin kyselylomak-keen alussa taustamuuttujat kuten ikä, sukupuoli, asuinkunta ja koulutus. Kyselylomak-keella oli yhteensä 21 kysymystä ja vastaamiseen meni noin 5 minuuttia. Kyselylomak-keen lisäksi laadin erillisen saatekirjeen, jossa kerroin tutkimuksestani tarkemmin. Saa-tekirje, liite 1 ja kyselylomake, liite 2 löytyvät opinnäytetyön lopusta.

Testasin kyselylomaketta 5.6.2019 Helsingin kaupungin aikuiset kokemusasiantuntijat-ryhmässä, jossa lastensuojelun entiset tai nykyiset asiakasvanhemmat tapaavat toisiinsa. Ryhmän tarkoituksena on osallistua Helsingin lastensuojelun kehittämiseen monin eri tavoin. Ryhmässä kyselylomakkeen kysymykset käytiin läpi, keskusteltiin niistä sekä tehtiin korjausehdotuksia. Ryhmäläiset tarkistivat, että jokainen kysymys on selkeä ja ymmärrettävä, ettei virhetulkintoja tulisi.

Kysely vanhemmille toteutettiin kyselytutkimuksena sosiaalisessa mediassa Facebookin eri keskustelupalstoilla, joista uskoimme tavoittavan tutkimuksen asiakaskuntaa. Kyselyä ei siis julkaista ryhmissä, joissa emme oleta sijoitettujen lasten vanhempia saavutettavan, jolloin voimme luottaa siihen, että vastaajiksi valikoituvat kohderyhmään kuuluvat henkilöt, eivätkä satunnaiset kohderyhmään kuulumattomat vastaajat. Kysely oli avoinna kaksi viikkoa 17-30.6.2019. Kyselylomake julkaistiin seuraavissa Facebook-ryhmissä: Kasper ry (valtakunnallinen), Lastensuojelun tilanne huolestuttaa (valtakunnallinen), Lastensuojelun uhrin (valtakunnallinen), Adhd-lasten vanhemmat (valtakunnallinen), Teinien vanhempien tukiryhmä (valtakunnallinen), Helsingin puskaradio, Espoon puskaradio, Vantaan puskaradio, Espoon Askel-matalankynnyksen kohtaamispaikka Kalliolan settlementti, Itäkeskuksen ja Kontulan symppis (päihde- ja mielenterveyskuntoutujien matalan kynnyksen päivätoimintakeskus), Aurinkoinen hymy Ry (ehkäisevä päihdetyö Helsingissä) sekä Stop huumeille ry (valtakunnallinen). Mielenterveyspalveluiden Facebook-ryhmät ja pääkaupunkiseudun kaupunkien lastensuojeluryhmät eivät julkaisseet kyselyä ja/tai osaan ryhmistä ei päässyt liittymään määrääjän puitteissa.

4.3 VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan toteuttaminen

VOIKUKKIA®-vertaiskahvilat toteutettiin yhteistyössä Vantaan kaupungin lastensuojelulaitosten työntekijöiden kanssa syksyn 2019 aikana yhteensä kolme kertaa. Vantaan kaupungin kaksi vertaistukiryhmän-ohjaajaa osallistuivat vertaiskahvilan vetämiseen. Lisäksi olin itse mukana vertaiskahvilassa vertaisohjaajan roolissa. Paikaksi valikoitui Vantaan kaupungissa sijaitseva Tikkurilan kirjaston kokoushuone Voimala. Kyselyyn vastanneilla ei ollut väliä, missä vertaiskahvila sijaitsee, mutta päätimme kokeilla jotakin lastensuojelun ulkopuolista tilaa. Ajankohdaksi valikoitui kerran kuukaudessa maanantai-illat, aina samana kellonaikana klo.17-19. Päivämäärinä oli 16.9/ 21.10/ 18.11.2019. Mainostimme kutakin kertaa erikseen pääkaupunkiseudun kuntien lastensuojelutyöntekijöiden välityksellä sekä Facebookin keskusteluryhmissä.

5 Opinnäytetyön tutkimuksen tulokset ja arviointi

5.1 Vanhemmille toteutetun kyselyn tulokset

Webropol-alustalta saadut kyselyn vastaukset analysoitiin SPSS (Statistical Package for Social Sciences) -ohjelmalla. Se on yleisimmin käytetty ohjelma hoitotieteellisten aineistojen analysoinnissa (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 128). Kuvailen tuloksia seuraavassa havainnoimalla tuloksia taulukoiden ja kaavioiden avulla. Esittelen tulokset pääasiassa lukumäärin, prosentteina vain muutamassa kohdassa.

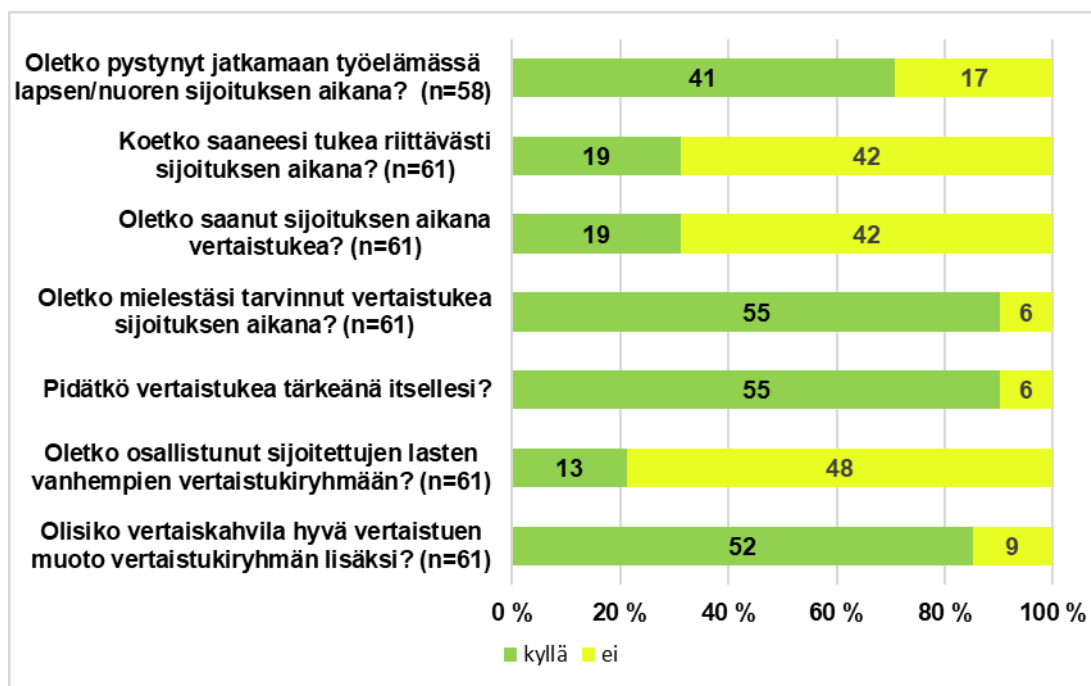
Taulukko 2. Kyselyyn vastaajien ikä, sukupuoli, asuinkunta ja korkein koulutustaso

muuttuja	fr	%
Ikä n=61		
alle 30 vuotiaat	4	6,6
30-39 vuotiaat	16	26,2
40-49 vuotiaat	30	49,2
50 v. tai yli	11	18,0
Sukupuoli n=61		
nainen	60	98,4
mies	1	1,6
Asuinkunta n=61		
Helsinki	31	50,8
Espoo	14	23,0
Vantaa	12	19,7
jokin muu	4	6,6
Korkein koulutus n=61		
peruskoulu/kansakoulu	12	19,7
ammattikoulu/lukio	27	44,3
alempi ammattikorkeakoulu/opistoaste	15	24,6
ylempi ammattikorkeakoulu/yliopisto	6	9,8
jokin muu	1	1,6

Tutkimukseen vastanneista (n=61) vain yksi vastaaja oli mies, muut vastaajat olivat naisia. Keski-ikänsä vastanneet olivat 42-vuotiaita. Nuorin vastanneista oli 24-vuotias ja vanhin oli 65-vuotias. Eniten vastanneita oli luokassa 42-vuotiaat (11,5%). Vastanneista suurin osa oli ammattikoulun/lukion käyneitä (44,3%), toiseksi eniten oli alemman ammattikorkeakoulun/opistoasteen käyneitä (24,6%). Neljä vastaajaa ilmoitti asuvansa pääkaupunkiseudun ulkopuolella eli Porvoossa, Keravalla ja Tuusulassa. Otin heidän

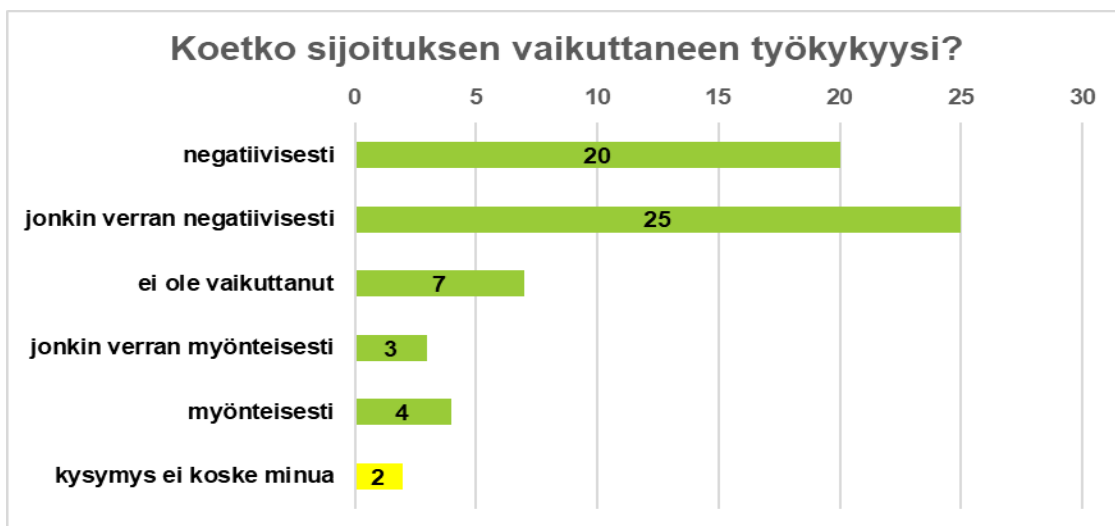

vastauksensa kuitenkin mukaan tutkimukseen, koska vastaajat asuvat lähellä pääkaupunkiseutua, eikä näissä kunnissa ole omaa vertaiskahvilatoimintaa sijoitettujen lasten vanhemmille. Kyselyyn vastanneita oli eniten Helsingistä, mutta Vertaiskahvilaan osallistui enemmän Vantaalaisia. Tutkimus kertoo, että sijoitetun lapsen vanhempia on kaikissa koulutustasoissa aina peruskoulusta lisensiaatin tutkintoon asti. Korkein koulutus kysymyksen ”jokin muu”-vastaus on koulutus, jota Suomessa ei ole.

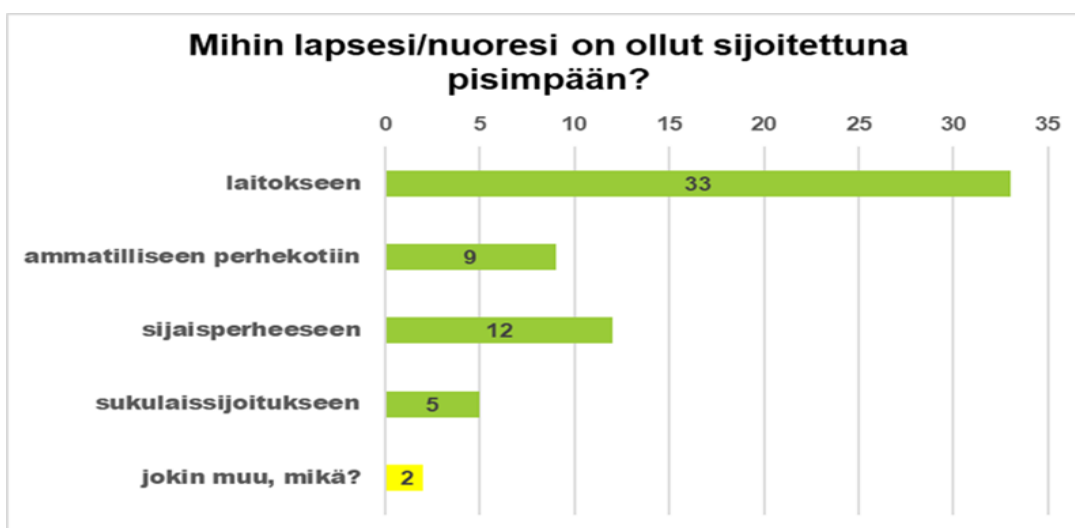
Kuvio 2. Kyllä-Ei-väittämiä vertaistuen tarpeesta ja saannista (lkm)

Kolmea vastaajista kysymys: Oletko pystynyt jatkamaan työelämässä ei koske, koska he ovat jo poissa työelämästä esim. eläkkeen, työkyvyttömyyseläkkeen jne. vuoksi. Suurin osa vastaajista (n=41) on pystynyt jatkamaan työelämässä lapsen/nuoren sijoituksen aikana. Suurin osa (n=55) olisi tarvinnut vertaistukea sijoituksen aikana ja koki sen tärkeäksi itselleen, mutta vain (n=19) eli kolmas osa sai tukea tai vertaistukea. Myöskin vain (n=13) vastaajaa eli vain alle neljäs osa on osallistunut sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmään. Tulosten mukaan vertaiskahvila olisi hyvä vertaistuen muoto suurimman osan mielestä (n=52). Tutkimuksen tarkoituksen oli saada tietoon vanhempien näkemyksiä vanhemman tuesta, esimerkiksi, että olisiko vertaiskahvila hyvä vertaistuen muoto ja vanhemmat ovat sitä mieltä, että se on.

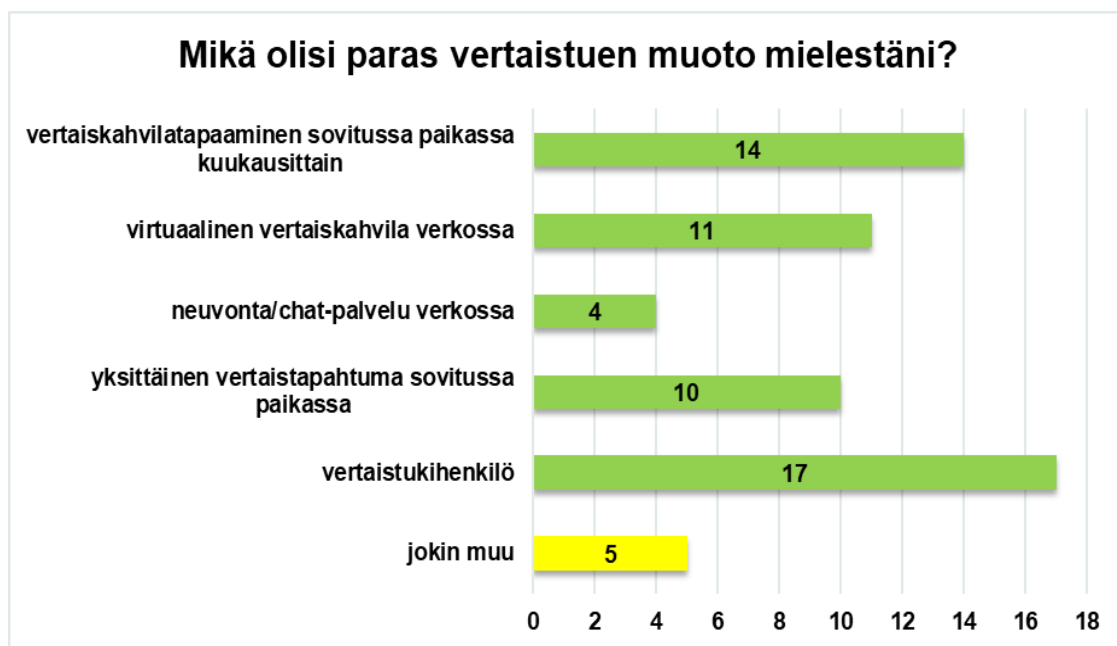
Kuvio 3. Sijoituksen vaikutus työkykyyn lukumäärinä (lkm)

Vaikka suurin osa vanhemmista on pystynyt jatkamaan työelämässä lapsen/nuoren sijoituksen jälkeen, sijoitus on vaikuttanut vanhempien työkykyyn pääasiassa negatiivisesti ($n=20$) ja jonkin verran negatiivisesti ($n=25$). Kahta ($n=2$) työelämän ulkopuolella olevaa kysymys ei koske. Tavoitteena olisi saada vanhemmat pysymään yhteiskunnan jäseninä ja jaksamaan myöskin työelämässä. Vanhemman tuki ei ole tämän kysymyksen perusteella riittävää tai ainakin sijoituksella on selvästi vaikutusta työkykyyn, heikentämällä vanhempien työkykyä ja jaksamista töissä. Vanhempien työssä jaksaminen tukee perheen hyvinvointia monella tapaa.

Kuvio 4. Lasten/Nuorten sijoituspaikat lukumäärin (lkm)

”Jokin muu” tarkoittaa tässä tapauksessa esim. lapsen sijoituspaikka ei ole vanhemmalla tiedossa tai lapsi oli itse muuttanut toiseen kaupunkiin. Kyselyyn vastanneiden lapsista/nuorista suurin osa oli ollut sijoitettuna pisimpään laitokseen (n=33). Sijaisperheeseen ja ammatilliseen perhekotiin sijoitettuja lapsia/nuoria oli seuraavaksi eniten, melkein yhtä paljon kumpiakin. Kyselyyn vastanneista sukulaissijoituksia oli vähiten, jonka mahdollisuus tulisi selvittää aina ensimmäisenä, ennen muita sijoituspaikkoja.

Kuvio 5. Paras vertaistuen muoto vanhempien mielestä (lkm)

Kyselyyn vastanneiden vanhempien mielestä paras vertaistuen muoto oli vertaistukihenkilö (n=17), seuraavina hyvinä tuen muotoina tulevat vertaiskahvilatapaaminen kuukausittain (n=14) sekä virtuaalinen vertaiskahvila verkossa (n=11). Jokin muu vastasi yhteensä 5 vanhempaa. Yksi vastaaja ei koe vertaistukea tarpeelliseksi, muut vastaajat toivovat samankaltaisia asioita kuten vaihtoehdoissa, esimerkiksi säännöllinen vertaistapahtuma ja yhdistetty kuukausittainen tapaaminen kahvilahengessä ja virtuaalikahvila verkossa. Vanhempien toiveissa on vertaistuki ”säännöllisesti kokoontuva avoin vertaistukiryhmä” sekä ”kontakti toiseen biovanhempaan ja Facebookin eri keskusteluryhmät”. Sijoitettujen lasten vanhempien tukihenkilötoimintaa ei useissakaan kunnissa ole, mutta tutkimus osoittaa, että vanhemmat kokevat sen tarpeelliseksi.

Kuvio 6. Vanhempien odotuksia vertaiskahvilan sijainnista (lkm)

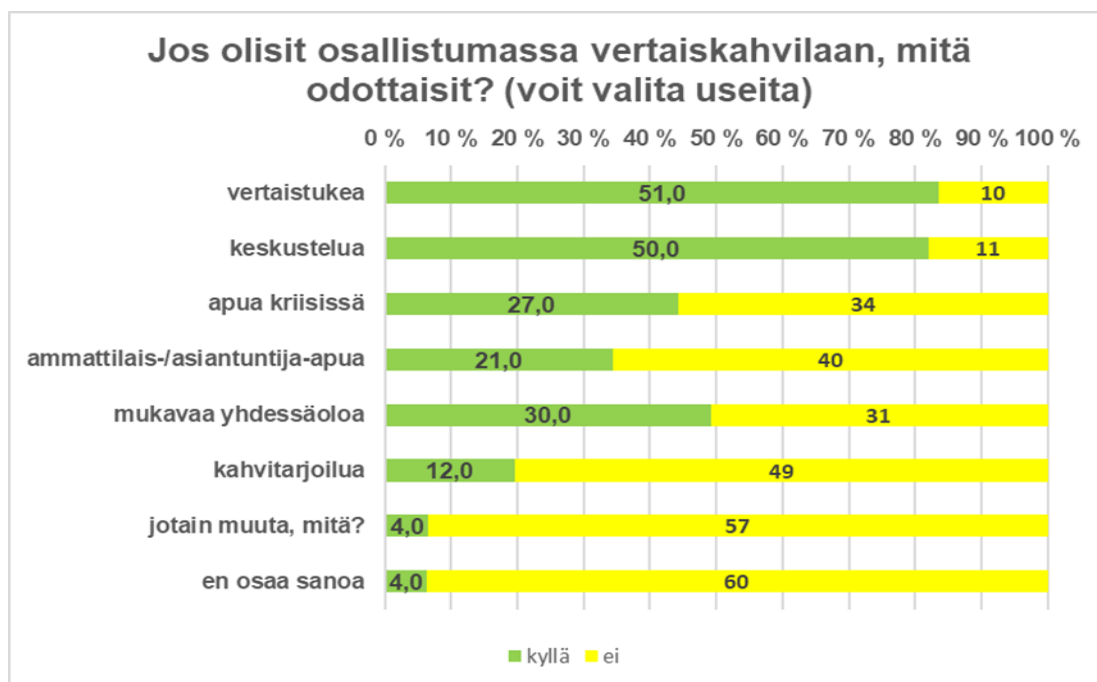
Suurimmalla osalla vastaajista (n=30) ei ollut merkitystä, missä vertaiskahvila sijaitsisi. Yksi vastaaja ei koe tarvetta vertaiskahvilalle ja yksi toivoo, että mitään sidoksia ei tiloilla tule olla. Muuten vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti kirjaston, asukastalon, lastensuojelulaitoksen ja perhekeskuksen välillä. Tuloksien mukaan paikalla ei ole väliä, kunhan vertaiskahvila vain olisi.

Kuvio 7. Odotuksia vertaiskahvilan ohjaajasta (lkm)

Tuloksien mukaan vanhemmat odottavat, että vertaiskahvilaa vetää vertaisohjaaja yhdessä ammattilaisen kanssa (n=34). Usean vastaajan mielestä pelkkä vertaisohjaajakin

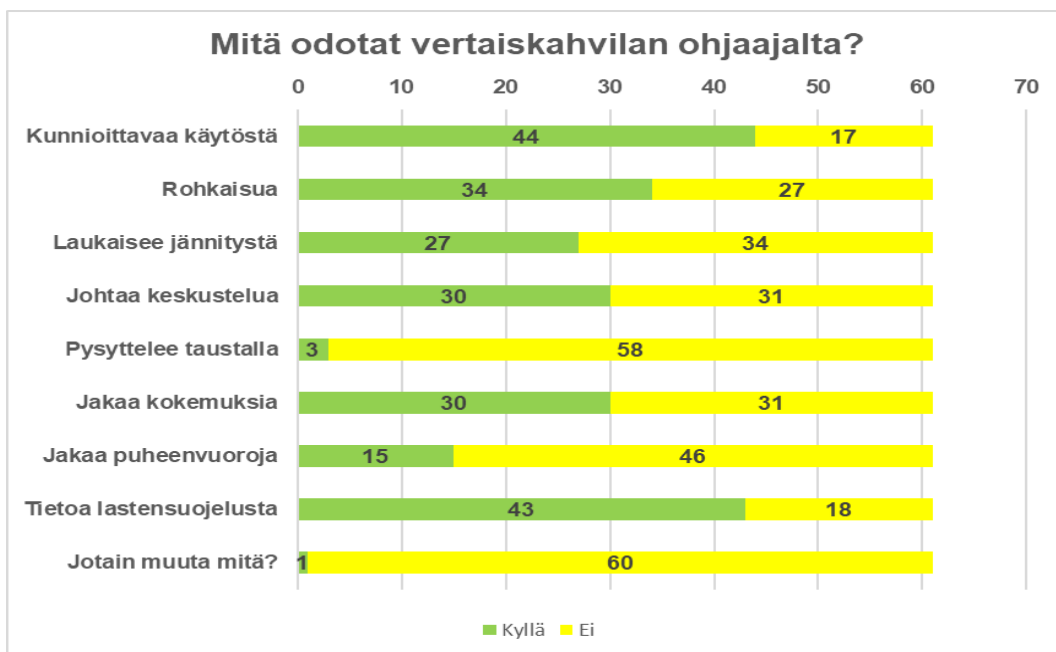
ilman ammattilaista riittäisi (n=22). Vain neljä kannatti pelkän ammattilaisohjaajan pitämää vertaiskahvilaa. Vanhemmat olivat siis melko yksimielisiä asiasta, että vertaisohjaaja on tarpeellinen vertaiskahvilassa.

Kuvio 8. Mitä odottaisit saavasi vertaiskahvilasta (lkm)

Vanhemmat odottavat vertaiskahvilalta vertaistukea (n=51) ja keskustelua (n=50) sekä lisäksi mukavaa yhdessäoloa. Yli kolmasosa vanhemmista odottaisi lisäksi apua kriisissä ja asiantuntija-apua. Jokin muu kohdassa vanhemmat toivoivat tietoa muista tukimuodoista. Vanhemmat odottavat selvästi, että vertaiskahvilasta olisi jotain hyötyä heidän jaksamiseen ja tapaavat toisia vanhempia, jotka ovat samassa tilanteessa.

Kuvion 9. mukaan vertaiskahvilan ohjaajalta toivotaan lastensuojelutietoutta sekä kunnioittavaa käytöstä. Lisäksi vanhemmat odottavat, että vertaiskahvilan ohjaaja rohkaisee, johtaa keskustelua ja jakaa kokemuksia. Vastaajat eivät halua, että vertaiskahvilassa paikalla olisi ohjaaja, joka pysyttelee taustalla, mutta kovin moni ei halua myöskään kokousmaista puheenvuorojen jakajaa.

Kuvio 9. Odotuksia vertaiskahvilan ohjaajan ominaisuuksista (lkm)

Kuvio 10. Vertaiskahvilaan tulon todennäköisyys (lkm)

Kolmasosa vastaajista vastasi, että todennäköisesti tulisivat vertaiskahvilaan (n=28). Vastauksissa oli eniten hajontaa muihin kysymyksiin nähden. Tulisin vastasi (n=11), mutta en osaa sanoa vastasi (n=18). Suurin osa vastauksista oli positiivisia. Suoraan negatiivisia vastauksia oli vain muutama. Kyselyn perusteella vertaiskahvilaan olisi voinut tulla enemmänkin kävijöitä, kun siellä todellisuudessa kävi.

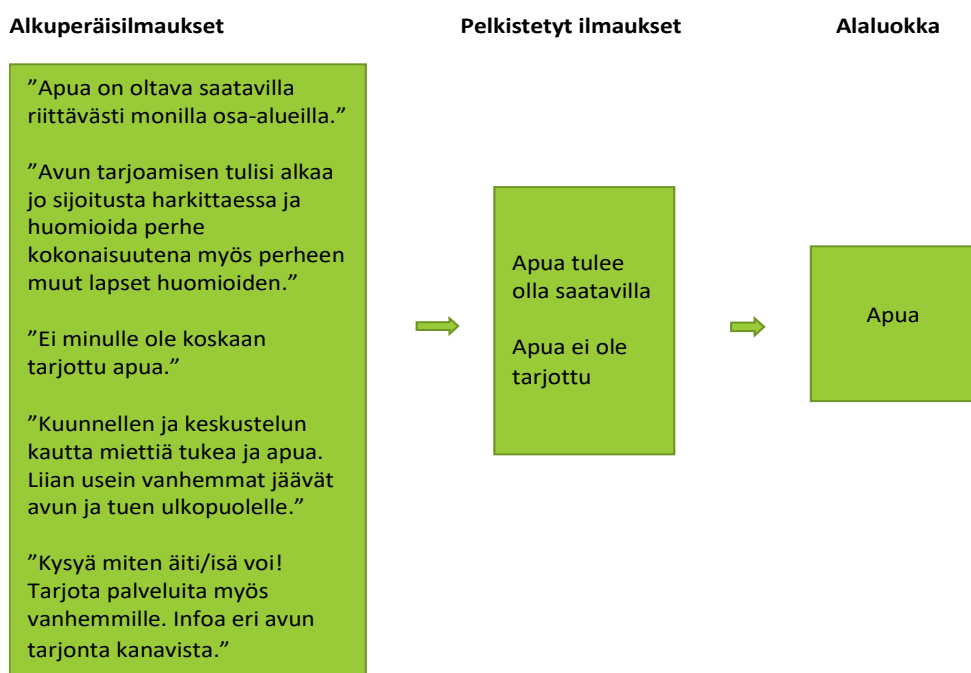
Kuvio 11. Odotuksia vertaiskahvilassa käsiteltävistä teemoista (lkm)

Kuviosta 11. näemme, että omat voimavarat ja jaksaminen ($n=47$) nousi halutuimmaksi teemaksi. Toisen sijan jakoivat vanhemman ja lapsen kriisi sekä melkein yhtä paljon sai kannatusta vanhempien kertomukset ja vanhemmuuden käsittely. Tietoa palveluista ja tuesta sijoitetun lapsen perheille sekä yhteydenpitoasiat olivat myös suosittuja teemoja. Lähestyvät juhlapyhät eivät selvästikään ollut kiinnostavin teema.

Kysymykseen ”Miten sijoitettujen lasten vanhempia tulisi mielestäsi tukea?” tuli 36 vastausta. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eli grounded teorian avulla pyrin systemaattiseen ja kattavaan kuvaukseen avointen kysymyksen vastauksista. Tutkimusongelma ja teoreettinen viitekehys muodostaa lähtökohdan sisältöluokkien valinnalle ja määrittelylle. Aineisto analysoidaan jaotteleamalla vastaukset luokitteluluokittain. Luokittelussa pyritään muodostamaan toisensa poissulkevat luokat, joissa samaa tarkoittavat käsitteet yhdistetään yhden käsitteen alle (Kananen 2014: 113). Aineiston alkuperäisilmaukset muokattiin selkeämpään pelkistettyyn muotoon. Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin samankaltaisiin ilmauksiin, jonka perusteella muodostettiin alaluokat.

Seuraavassa esittelen tuloksista sisällön analyysin avulla luokitellun laadullisen kysymyksen vastaukset. Vanhemmat saivat vastata kysymykseen vapaalla vastauksella ilman vastausvaihtoehtoja. Vanhemmat kirjoittivat alkuperäisilmauksissaan kaipaavansa apua sijoitusta ennen ja sen aikana. He kokevat, että vanhemmat jäävät liian usein avun ja tuen ulkopuolelle. Pelkistetyn ilmauksen perusteella syntyi alaluokka apua.

Taulukko 3. Vanhemmat tarvitsevat apua

"Ei minulle ole koskaan tarjottu apua."

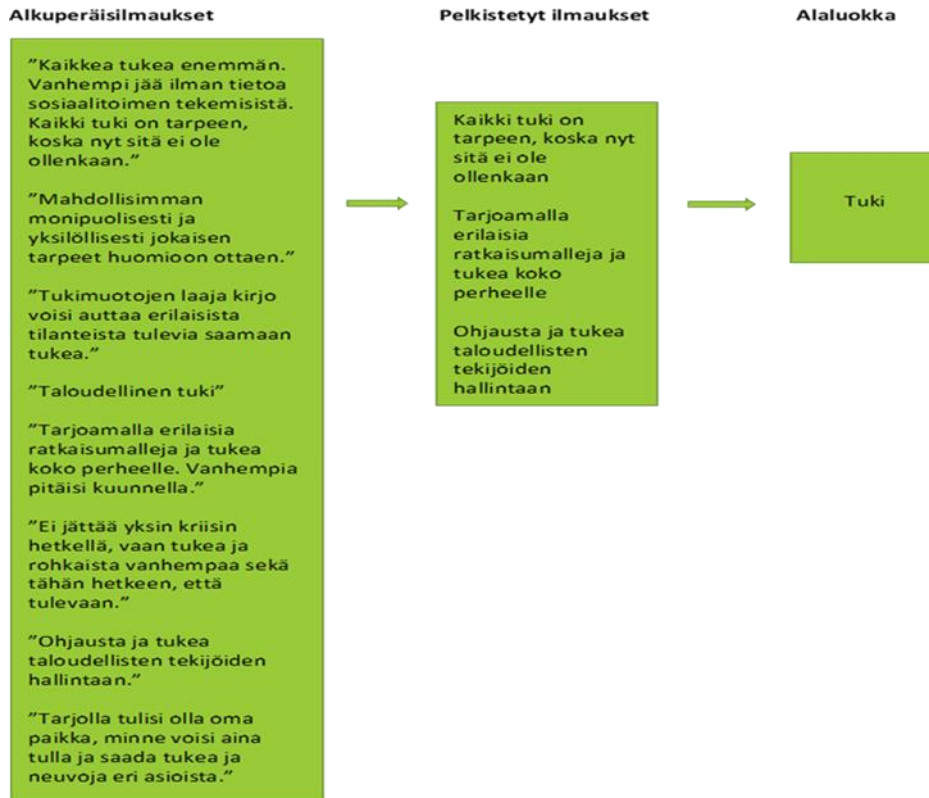
Vanhemmat kokevat oikeasti, että jäävät yksin eivätkä saa apua, vaikka sijaishuollossa on monia eri vanhemman tuen muotoja käytössä. Tunne pitää ottaa todesta. Osalle ei apua ole oikeastikaan tarjottu ja osalla kriisin keskellä avun tarjoaminen on mennyt epähuomiossa vanhemmalta ohi. Samaa apua tulisikin tarjota uudelleen myöhemmin.

Taulukon 4. mukaan vanhemmat kaipaavat yksilöllistä ja monipuolista tukea kriisin ja sijoituksen aikana. Teoriatiedon mukaan sijoitus on aina kriisi koko perheelle ja sen vuoksi onkin tärkeää tukea vanhempia sijoituksen alusta loppuun asti. Vanhempien elämän tulee jatkua lapsen sijoituksesta huolimatta ja jossain vaiheessa sijoitus voidaan purkaa ja lapsi palaa kotiin tai lapsi tulee täysi-ikäiseksi.

"Ei jättää yksin kriisin hetkellä, vaan tukea ja rohkaista vanhempaa sekä tähän hetkeen, että tulevaan."

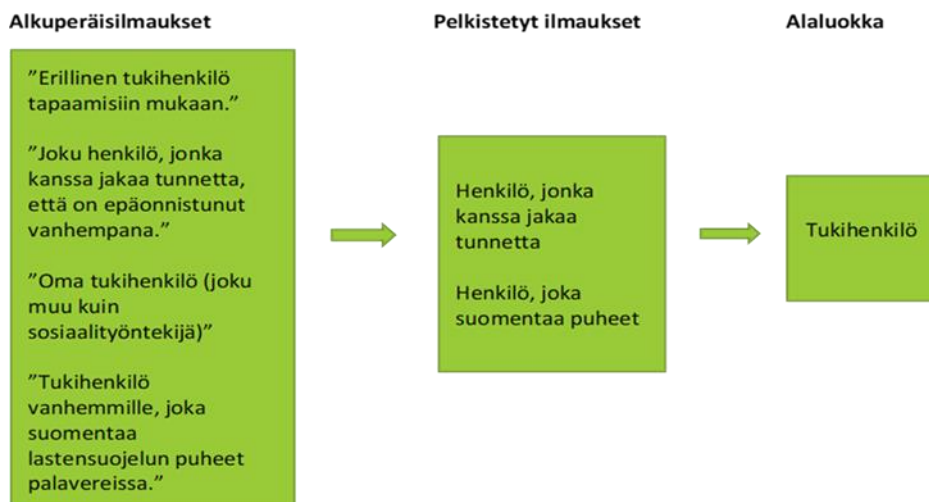

Taulukko 4. Vanhemmat kaipaavat tukea

Tuen tarkoituksena on tukea myös vanhemman tulevaisuutta. 45 000 suomalaisessa sijoitettujen lasten vanhemmassa on paljon potentiaalia ja hyötyä yhteiskunnalle. Tuke-malla jaksamista ja työssäkäyntiä heistä ei aiheudu yhteiskunnalle enempää kustannuk-sia.

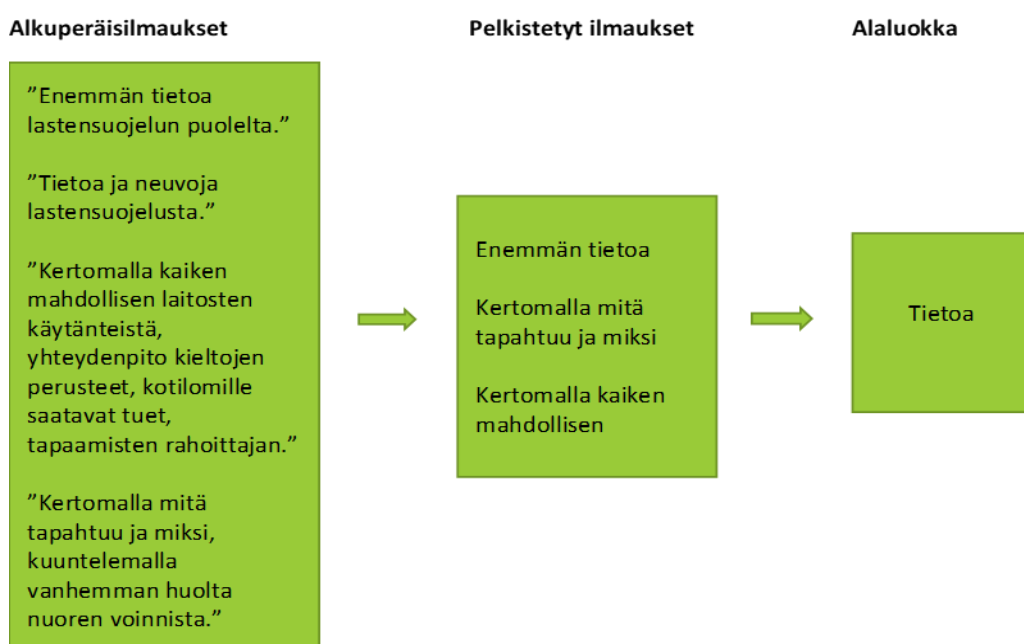
Taulukko 5. Vanhemmat toivovat tukihenkilöä

”Tukihenkilö vanhemmille, joka suomentaa lastensuojelun puheet palaverissa.”

Vanhemmat kokevat, että lastensuojelun työntekijät puhuvat palaverissa asioita, joita vanhempi ei ymmärrä. Vanhemmat haluaisivat tueksi tukihenkilön, joka selittää vanhemmalle asiat, koska varsinkin alkuvaiheessa isoimmassa kriisissä asiat eivät jää mieleen. Tukihenkilötoimintaa ei ole vielä monessakaan suomen kunnassa. Kasper ry:n oletuksena onkin ollut, että vanhemmat toivovat tukihenkilöitä tueksi asiointiin lastensuojelussa. Tämä tutkimus osoittaa, että oletus pitää paikkaansa.

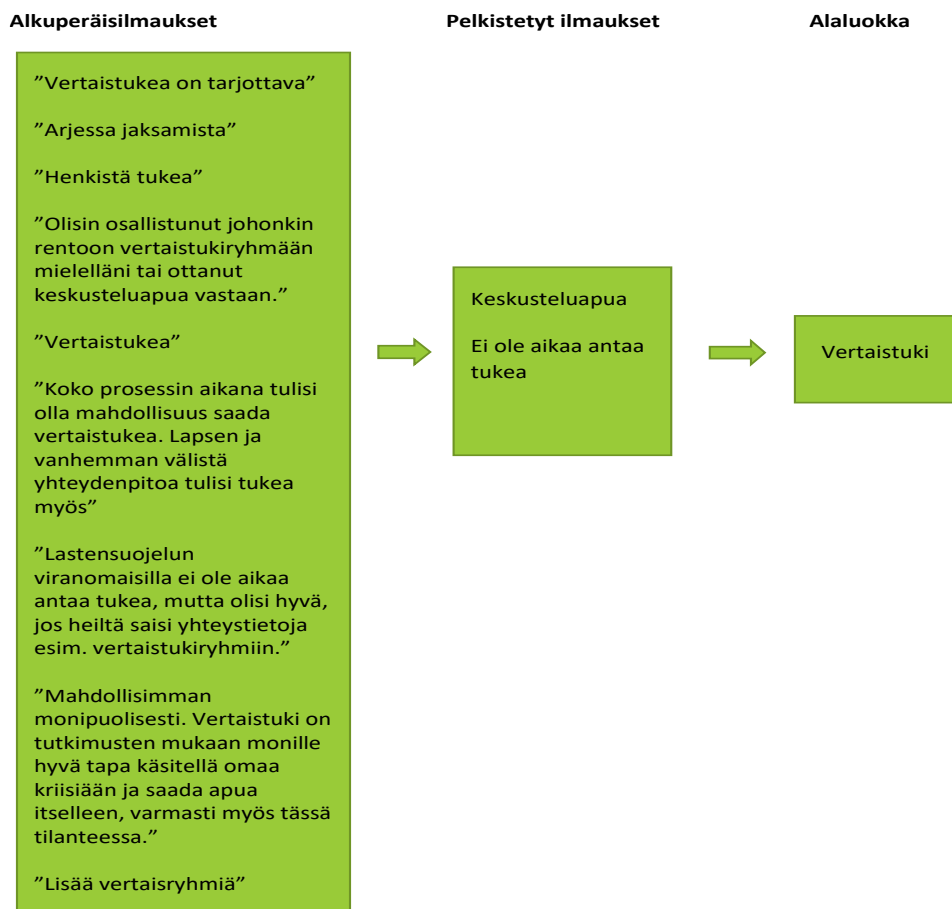
Taulukko 6. Vanhemmat tarvitsevat tietoa

Vanhemmat kokevat myös, että eivät saa tarpeeksi tietoa sijoituksen aikana mitä tapahtuu ja miksi. He kaipaavat tietoa ja neuvoja lastensuojelusta, niin lapsen asioissa kuin esimerkiksi tuissa ja raha-asioissakin.

Taulukon 7. vertaistuki auttaa jaksamaan arjessa lapsen sijoituksesta huolimatta. Vanhemmat kokevat, ettei lastensuojeluviranomaisilla ole vanhemmalle aikaa, eikä ole ketään kenelle puhua. Kukaan toinen ei voi ymmärtää vanhempaa samalla lailla, kuin toinen saman asian kokenut. Vertaistuki on parasta tukea, koska vanhemmat saavat jakaa asioita vertaisen kanssa.

Taulukko 7. Vanhemmat kaipaavat vertaistukea

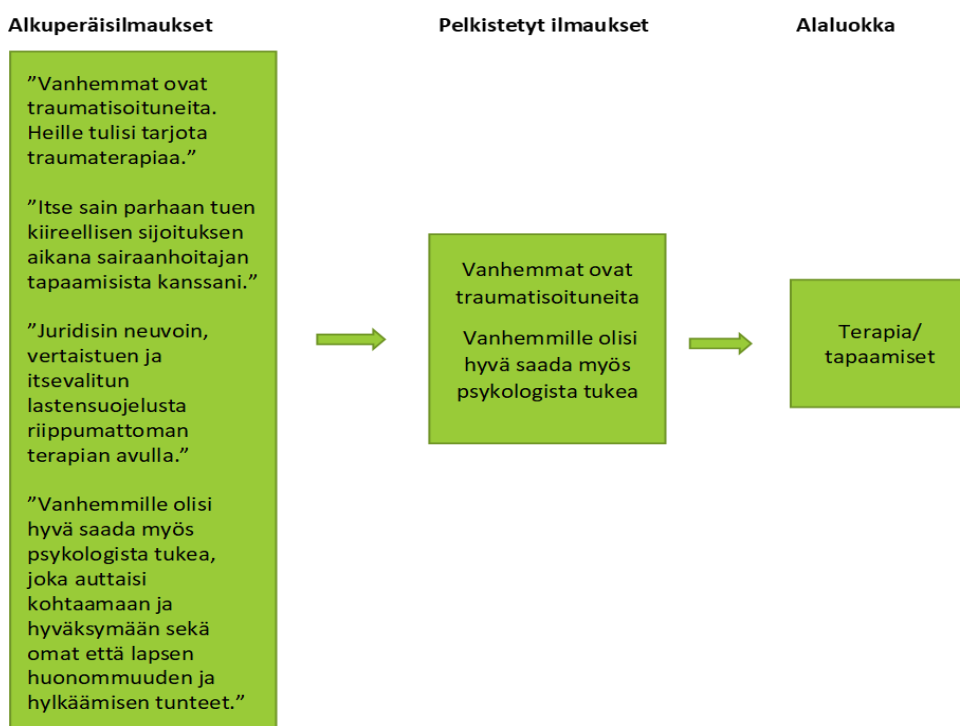
Taulukko 8. Sosiaalityöntekijöiden koulutusta halutaan paremmaksi

Sosiaalityöntekijöiden koulutus taulukossa 8. nousi myös yhdeksi vanhempia askarruttavaksi aiheeksi. Vanhemmat kokevat, että työntekijät eivät kohtele kaikkia vanhempia yhdenvertaisesti ja osalle eivät tarjoa vertaistukiryhmiä ollenkaan. Vanhempien vastauk-

sesta käy ilmi, että vanhemmat kokevat sosiaalityöntekijöiden huomioivan heitä sijaisperheitä vähemmän. Vanhemmat haluavat siis parempaa koulutusta nimenomaan sosiaalityöntekijöille. Vastauksissa ei mainittu muita lastensuojelun työntekijöitä esim. laitoksessa työskenteleviä. Heidän koulutukseensa ja työhön vanhemmat ovat siis ilmeisesti tyytyväisempiä.

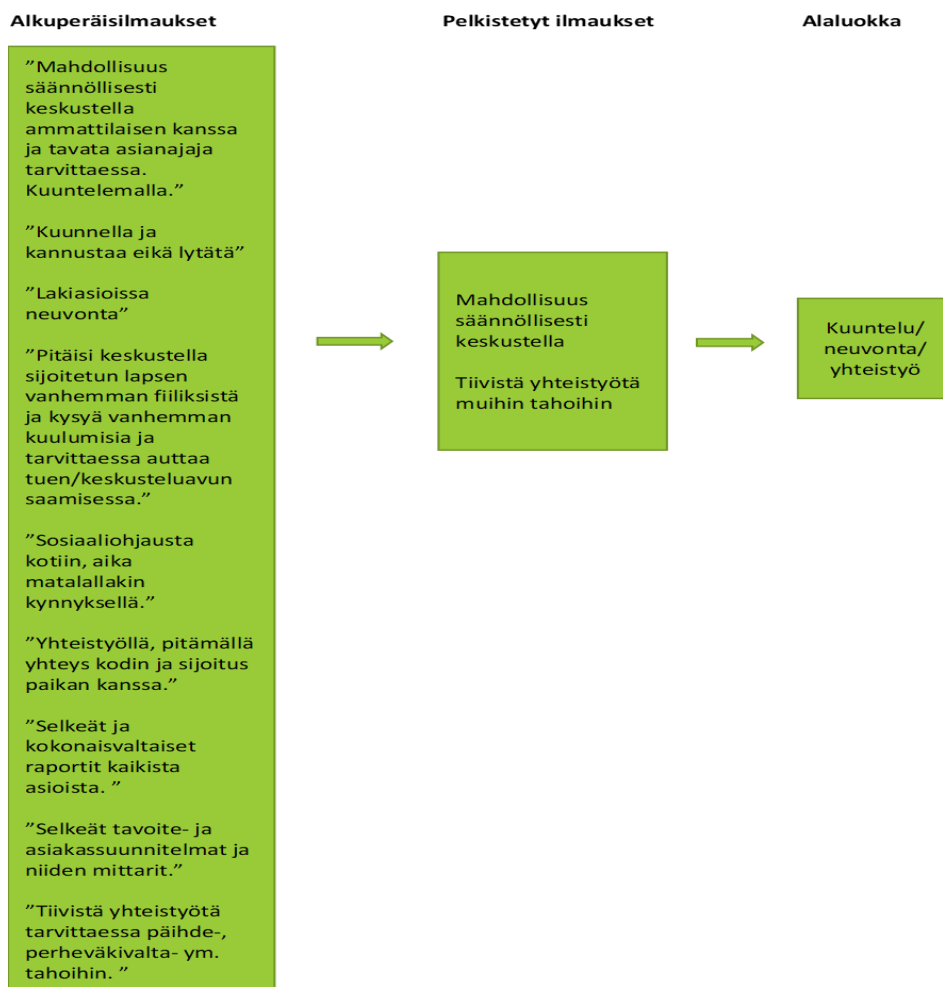
Taulukko 9. Vanhemmat kaipaavat terapiaa

Terapia tai psykologinen tuki auttaa vanhempia hyväksymään sijoituksesta aiheutuneet tunteet. Psykoterapia, traumaterapia tai sairaanhoitajan vastaanotto on koettu vastaus-ten perusteella todettu hyväksi tuen muodoksi. Sijaishuollossa ei yleensä ole pidempiaikaista terapiaa tarjolla, joten sosiaalityöntekijän tulisi tarjota sitä jostain muualta tai selvittää sen mahdollisuus vanhemmalle.

Taulukossa 10. Vanhemmat haluavat selkeät asiakassuunnitelmat, sosiaaliohjausta, neuvontaa lakiasioissa sekä säännöllistä keskustelua ammattilaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan niin sijoituspaikan, sosiaalityöntekijän kuin vanhemman välillä, yhteistyötahoja unohtamatta. Tiivistä yhteistyötä tulee tehdä muun muassa päihdehuollon kanssa.

Taulukko 10. Vanhemmat haluavat neuvontaa

5.2 VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan toteutus ja sisältö

VOIKUKKIA®-vertaiskahviloissa oli vaihtuva aihe joka kerralla. Keräsimme kullakin kerralla vertaiskahvilan päätteeksi nimettömän palautelomakkeen avulla palautetta onnistumisesta ja kehitysehdotuksista, jotka toimitimme myös Kasper ry:lle. Palaute positiivista ja vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä vertaiskahvilan järjestelyihin.

Ensimmäinen kerta 16.9.2019 klo 17-19

Paikalla oli yhteensä neljä vanhempaa. Kaikki olivat naisia. Ryhmän aloituksessa oli susi-tunnekortit, mitä tunteita/ajatuksia huostaanotto herättää. Osallistujat keskustelivat paljon aiheesta, joten varsinaista päivän aihetta, emme ehtineet esitellä ollenkaan. Kukin osallistuja esitteli korttinsa. Korteista nostettiin huoli ja ymmällään-kortit. Osallistujat tukivat toisiaan hyvin ja tsemppasivat. Palautekyselyssä osallistujat olivat saaneet tiedon

vertaiskahvilasta perhepalvelujen työntekijältä tai netistä. Osallistujat toivoivat jatkossa selkeämpää aihetta vertaiskahvila-kerroille sekä puheenvuorojen jakoa. Jaossa oli myös ohjelehtisiä sijoitettujen lasten vanhemmille, voimakortteja sekä esitteitä muista VOIKUKKIA®-tapahtumista.

Toinen kerta 21.10.2019 klo.17-19

Paikalla oli yhteensä kuusi vanhempaa. Puolet olivat samoja vanhempia kuin viime kerralla, puolet uusia. Kerran aiheena oli voimavarat ja käytimme keskustelun aloituksessa ”Hyvän mielen”-korttipakkaa, jossa oli erilaisia lauseita liittyen voimavaroihin. Keskustelimme pitääkö lause paikkaansa omalla kohdalla tai onko se ollut joskus ajankohtainen. Keskustelua riitti hyvin koko kaksi tuntia ja palautekyselyn mukaan osallistujat olivat tyytyväisiä Voikukia-vertaiskahvila kertaan. Jaossa oli Kasper ry:n VOIKUKKIA®-vertaischat mainos, joka alkaa vuoden 2020 alussa.

Kolmas kerta 18.11.2019 klo 17-19

Paikalla oli yhteensä neljä vanhempaa, osa aiemmin vertaiskahvilassa käyneitä, osa uusia. Vertaiskahvilan aluksi luin keskustelua herättämään sijoitetun lapsen vanhemman kirjoituksen vanhemman omasta ajasta ja sen tuomasta syyllisyydestä. Asiasta syntyi paljon keskustelua. Keskustelimme myös muun tuen hakemisesta kuten psykoterapia ja kriisiapu. Jaossa oli Vantaalla alkavan VOIKUKKIA®-vertaistukiryhmän mainos. Palautelomakkeiden perusteella vanhemmat toivovat, että vertaiskahvilat jatkuisivat ja tuki-henkilötoimintaa olisi myös pääkaupunkiseudulla.

Ammattilaisohjaajien palaute ja kehittämis ehdotukset

Mukana vetämässä ja suunnittelemassa vertaiskahvilakertoja oli minun lisäksi Vantaan kaupungin kaksi työntekijää. Heidän mielestä vertaiskahvila on hyvä idea ja toimii hyvin vertaistukiryhmän vaihtoehtona. Vertaiskahvila on selkeästi toimiva konsepti. Vertaiskahvila taisi olla myöskin ilmeisen tarpeellinen, sillä kävijöitä riitti joka kerralle ja joka kerta tuli myös uusia kävijöitä. Kynnys tulla vertaiskahvilaan on huomattavasti matalampi kuin vertaistukiryhmään meneminen. Vertaiskahvila voisi toimia myös vertaistukiryhmän ”sisäänheittäjänä” tai jälkitapaamispaikkana. Nytkin vertaiskahvilasta pari vanhempaa suunnitteli osallistuvansa vertaistukiryhmään. Aikataulullisesti vertaiskahvila kannattaisi ajoittaa keväisin vertaistukiryhmän jälkeen sekä syksyisin ennen ryhmän alkua, jos sitä

ei saada järjestettyä ryhmien kanssa samaan aikaan. Ammattilaisohjaajat toivovat vertaisohjaajia lisää ja heidän mielestään vertaiskahvilan ohjaajina riittäisi hyvin yksi vertaisohjaaja ja yksi ammattilaisohjaaja. Palautteiden kerääminen vertaiskahvila kerroilta oli järkevää, koska toimintaa pystyttiin muuttamaan palautteiden perusteella. Paikkaa ja tilaratkaisuja kannattaa harkita uudelleen, kun vertaiskahvila järjestetään uudelleen. Pitää harkita, olisiko lastensuojelulaitoksen ryhmätilat sittenkin paremmat kuin julkisen tilan lähellä. Ammattilaisohjaajien mielestä vertaiskahvilaa voisi kokeilla myös muualla pääkaupunkiseudulla, Helsingissä ja Espoossa.

6 Pohdinta

6.1 Oppinäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tämän luvun tarkoituksena on tarkastella eettisyyttä ja luotettavuutta. Ammattieettiset periaatteet koskevat kaikkia tutkimuksellisia kehittämisprosesseja. Kehittämistyön tavoitteet tulisi olla korkean moraalin mukaisia. Tieteellisen tutkimuksen normit koskevat myös työelämälähtöisiä kehittämistöitä. Työ tulee tehdä rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti. Tutkimuksen tai kehittämisen kohteena olevien henkilöiden on tiedettävä, mitä ollaan tekemässä, mitkä ovat toiminnan kohde ja tavoitteet sekä mikä on osallistuvien henkilöiden rooli tutkimuksessa/kehittämishankkeessa. Osallistujan tulee saada itse päättää osallistumisestaan tutkimukseen ja heidän vapaaehtoinen suostumuksensa kirjataan. Kerätty tieto tulee pysyä luottamuksellisena, tutkittavan tulee tietää mihin tarkoitukseen tietoa kerätään ja miten sitä käytetään ja säilytetään. Ihmisen yksityisyyttä kunnioitetaan ja suojellaan. (Ojasalo ym. 2014: 48-49; Tenk 2012: 6-15.) Yllä olevat asiat esittelen kyselylomakkeen saatekirjeessä. Tekstien plagiointi, toisten tutkimukseen osallistuvien toimijoiden osuuden vähättely, omien tutkimusten plagiointi, tulosten kritiikitön yleistäminen, harhaanjohtava tai puutteellinen raportointi ja määrärahojen väärinkäyttö on kiellettyä. Toimeksiantajan käytänteet ja arvot eivät saa ohjata tosiasioiden tulkintaa ja tietoa ei saa vääristellä. (Ojasalo ym. 2014: 48-49; Tenk 2012: 6-15.)

Kyselylomakkeen laadinnassa on käytetty kauttaaltaan yksinkertaista, tarkoituksenmukaista ja täsmällistä kieltä. Vaikeimmat sanat on selitetty väärinkäsitysten välttämiseksi. Kyselylomake on pyritty rakentamaan niin, että vastaajat ymmärtävät kysymykset samalla tavalla. Kysymykset ovat selkeitä ja yksiselitteisiä. (Ojasalo ym. 2014: 131.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat havaintoyksikkö, muuttuja ja arvo. Havaintoyksikkö viittaa yksittäiseen henkilöön, muuttujat yksilöstä mitattaviin ominaisuuksiin. Arvot tarkoittavat muuttujien luokkia, esimerkiksi asteikonvastausta ”täysin samaa mieltä”. Tutkimuksessa käytetyt mitta-asteikot vaikuttavat käytettävien analyysimenetelmien valintaan. Tutkimuksessani käytin lähinnä luokittelu- eli nominaaliasteikollista mitta-asteikkoa (Nominal scale), jossa muuttuja jakaa tutkittavan eri ryhmiin tietyn ominaisuuden perusteella sekä järjestys- eli ordinaaliasteikollista mitta-asteikkoa (Ordinal scale), jossa muuttuja asettaa mittaustuloksen järjestykseen. Viimeisessä kysymyksessä: Kuinka todennäköisesti tulisit vertaiskahvilaan? on käytetty välimatka- eli intervaliasteikollista mitta-asteikkoa (Interval scale), jossa muuttuja arvot voidaan asettaa järjestykseen. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013:129-131.)

Webropol-kyselylomakkeen vastaukset ja yhteystiedot lahjakorttiarvontaa varten käsiteltiin erikseen, jolloin yksittäisen henkilön vastaukset eivät ole tunnistettavissa. Kasper ry:n työntekijä lähetti minulle kyselyn vastaukset SPSS-tiedostona, jotta pääsin analysoimaan tulokset. Arvoimme Kasper ry:n toimistolla kaksi lahjakortin voittajaa, joiden yhteystiedot Kasper ry:n työntekijä antoi minulle. Otin yhteyttä voittajiin ja lähetin lahjakortit heille. Muiden arvontaan osallistuvien yhteystietoja en nähnyt. Kyselyn tulokset ja erilliset yhteystiedot arvontaa varten Kasper ry poiste viimeistään opinnäytetyön valmistumisen yhteydessä.

Tiedonhankinnassa tarvitaan kriittisyyttä ja informaation lukutaitoa. Lähdekritiikki on tärkeää. Lähteiden kriittiseen arviointiin kuuluu asioiden eri puolien punnitsemista, pohtimista lähteiden vahvuuksista ja heikkouksista sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen analysointia. Prosessissa tulee toimia tavoitteellisesti ja järjestelmällisesti sekä tarkastella mahdollisimman puolueettomasti eri näkökulmia. Tietoa arvioidessa kannattaa pohtia, mihin tarkoitukseen tieto on tuotettu ja että siinä on perustelut, jotta tietoon voi luottaa. Tiedosta tulee erottaa tosiasiat, mielipiteet ja näkökulmat toisistaan. Löydetty tieto ei pelkästään riitä vaan sen merkitystä oman työn kannalta tulisi arvioida. (Ojasalo ym. 2014: 31-32.)

Opinnäytetyössä noudatetaan yleisiä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita. Tutkimuslupa haettiin erillisellä tutkimussuunnitelmalla Kasper ry:stä, koska palvelu ja tutkimus tuotetaan heidän kanssaan. Lisäksi heillä oli tiedossa mitä teoria-aineistoa ja tutkimuksia asiasta on jo tehty. Minulla on opinnäytetyön tekijänä vaitiolovelvollisuus. Tutkimuksen luotettavuutta on hyvä arvioida koko tutkimusprosessin ajan eikä vain sen

lopuksi. Huomioimalla tutkimuksenteon hyvät kriteerit tutkimuksen jokaisessa vaiheessa, ne ohjaavat tutkimuksen tekemistä laadukkaaseen lopputulokseen. (Tenk 2012: 6-15.)

Aineiston analysoinnissa ja raportoinnissa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, jotta yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa. Aineiston analysoinnissa ja raportoidessa aineistoa tulokset käsitellään niin, että tutkittavien tiedot pysyvät anonyymeinä. Aineistot säilytetään ja hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön loputtua. (Tenk 2012: 6-15.) Käytin plagiointiohjelmaa (Turnitin) pitkin opinnäytetyöprosessia. Opinnäytetyön raportoinnissa noudatetaan Metropolia ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeistusta ja arkistointia koskevia ohjeita. Opinnäytetyöhön liittyy sen esittely, julkaisutilaisuus sekä kypsyysnäyte. Opinnäytetyöni on julkinen ja se tallennetaan valmistumisen yhteydessä Open Access-julkaisuna Theseus-tietokantaan, jossa se on vapaasti kaikkien luettavissa. Tuotan Kasper ry:lle uutta tietoa sekä teen kirjallisen yhteenvedon, millaisia sijoitettujen lasten vanhempien näkemykset ovat vanhemman tuesta ja vertaiskahvilasta. Opinnäytetyön tulokset esitetään Kasper ry:lle vuoden 2019 lopulla. Opinnäytetyö julkaistetaan Metropolia ammattikorkeakoulussa ja Kasper ry:ssä sekä Kasper ry:n kotisivuilla. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää jo syksyllä 2019 VOIKUKKIA®-vertaiskahvilan pilotoinnissa sekä myöhemmin Kasper ry:n muussa toiminnassa.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteetti viittaa siihen, onko tutkimuksessa mitattu juuri sitä, mitä oli tarkoitus mitata eli onko teoreettiset käsitteet muutettu luotettavasti muuttujiksi. Reliabiliteetti puolestaan viittaa tulosten pysyvyyteen eli mittarin kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mittarin reliabiliteettia voidaan arvioida mittaamalla tutkimusilmiötä samalla mittarilla eri aineistosta. Tulosten ollessa samansuuntaiset, mittaria voidaan pitää reliaabelina. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 189-190.) Omassa tutkimuksessani kyselylomakkeen kysymykset laadittiin niin, että ne ovat yksiselitteisiä, ymmärrettäviä ja huolellisesti tehtyjä, jotta tutkimuksen reliabiliteetti toteutuisi. Tutkimuksen vastaajille kerrotaan myös etukäteen, mitä asiaa tutkimme, jolloin tutkimuksen validiteetti toteutuu kohderyhmän ja oikeiden kysymysten osalta.

Tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida myös tulosten luotettavuuden kannalta. Tarkastelukohteena ovat tulosten sisäinen ja ulkoinen validiteetti. Sisäinen validiteetti tarkoittaa, että tulokset johtuvat vain asetelmasta, eivät muista sekoittavista tekijöistä, kuten historia tai valikoituneet vastaajat. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 195-196.) Sisältövaliditeetti ilmaisee opinnäytetyössäni, miten kyselylomakkeen kysymykset vas-

taavat aiheen teoriapohjaa. Tutkimuksen ulkoinen validiteetti taas tarkoittaa, kuinka hyvin saadut tulokset voidaan yleistää tutkimuksen ulkopuoliseen perusjoukkoon. Tulosten yleistettävyyden vuoksi tutkimusraportissa on tärkeää arvioida, kuinka hyvin tutkimusotos edustaa perusjoukkoa. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 189.) Kvalitatiivisen tutkimuksen sisällön analyysin luotettavuuden neljä ulottuvuutta ovat vastaavuus, luotettavuus (opinnäytetyöni luki myös pari sosiaali- ja terveysalan ulkopuolista henkilöä), uskottavuus sekä siirrettävyys (Tuomi – Sarajärvi 2009: 138). Opinnäytetyössäni käytetty aineisto ei ole liian vanhaa ja tuloksista tehdään useita taulukoita. Haavoittuvin kohta luotettavuudessa opinnäytetyössäni oli aineiston hankinnassa. Internetissä tutkitavan identiteettiä on hankala varmentaa. Ei voida varmistua, ettei vastaaja ole joku toinen henkilö kuin väittää olevansa tai ettei esimerkiksi sama vastaaja täytä kyselyä kahteen kertaan. (Kananen 2014: 270-289.)

Opinnäytetyöni on tehty alusta loppuun asti suunnitelmallisesti ja luotettavuuteen on kiinnitetty huomiota jo suunnitteluvaiheessa. Tein tutkimussuunnitelman huolella, jolloin opinnäytetyön tekeminen sujui ongelmitta ja laadukkaasti. Omassa opinnäytetyössäni en voi olla varma, vastaavatko osallistujat rehellisesti kysymyksiin, enkä voi olla varma, vaikka kysymyksiin vastaisi myös joku sosiaalityön ammattilainen tai pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuva henkilö. Kaikki aiheeseen liittyvät vastaukset ovat kuitenkin tärkeitä, joten kokonaisuuden kannalta ei ole haittaa yksittäisistä tutkimukseen kuulumattomista vastauksista. Tulokset olivat kuitenkin linjassa toistensa kanssa.

6.2 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyökseni olen valinnut melko suppean aiheen, vanhempien tuen ja vertaiskahvilan. Tutkimukseni aihetta on tärkeää tutkia, jotta tiedetään vanhempien näkemykset vanhemman tuen palveluista. Tutkimus keskittyy vain pääkaupunkiseudulla asuviin sijoitettujen lasten asiakasvanhempiin, jolloin valintakriteerit tutkimukseen osallistumiselle rajaavat vastaajajoukkoa. Tulokset voidaan siis melko helposti yleistää perusjoukkoon. Facebook osoittautui hyväksi tiedonkeruumenetelmäksi selkeyden ja vastaajien saavutettavuuden suhteen. Webropol toimi siellä hyvin kyselyalustana. Vertaiskahvilat olivat helpompi järjestää, kun tutkimus vanhempien odotuksista ja näkemyksistä vertaiskahvilaa kohtaan oli tehty.

Kysely on toistettavissa samanlaisella rakenteella uudestaan. Opinnäytetyön otanta oli 61 vastausta. 4 vastaajaa oli pääkaupunkiseudun ulkopuolelta Porvoosta, Tuusulasta ja Keravalta, mutta päätin ottaa heidän vastaukset mukaan opinnäytetyöhön. Kyseisissä

kunnissa ei ole Voikukkia-vertaiskahvilaa, jolloin henkilöt saattavat hyvinkin tulla pääkaupunkiseudun vertaiskahvilaan, koska asuvat melko lähellä. Yleisesti kyselyn tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina. En saanut ihan tavoittelemaani sataa vastausta, mutta työmäärään nähden, kun julkaisua piti uusia melkein päivittäin, jotta kysely löytyisi ryhmästä helposti, sain kuitenkin hyvin vastauksia. Kyseinen asiakasryhmä ei myöskään yleensä vastaa kovin helposti kyselyihin Kasper ry:n mukaan. Yritin tehdä mahdollisimman selkeän ja helposti vastattavan kyselyn, jotta mahdollisimman moni osallistuisi siihen. Kysely oli auki kaksi viikkoa, mutta en nähnyt tarpeelliseksi pidentää vastausaikaa muuttaman lisävastauksen saamisen vuoksi. Vastauksia tarkastellessa yleensä kullekin muuttajalle lasketaan frekvenssit ja prosenttiosuudet, tallennettua aineistoa tarkastellessa kiinnitetään huomioita esimerkiksi puuttuviin arvoihin (Kankkunen – Vehviläinen-Julku-nen 2013: 129).

Sijoitettujen lasten vanhempien tuki on kuntien lakisääteistä toimintaa, joten miten on mahdollista, että vain kolmasosa vastaajista on saanut riittävästi tukea tai vertaistukea. Kysymyksen ”oletko voinut jatkaa työelämässä lapsen/nuoren sijoituksen aikana” vastaus yllätti minut, koska virheellisesti ennakoajatuksenani oli, ettei monikaan vanhemmista pystyisi käydä töissä sijoituksen aikana. Näyttää siltä, että sijoitettujen lasten vanhemmat ovat sitkeitä, koska ovat jaksaneet käydä töissä sijoituksesta huolimatta ja ilman riittävää tukea. Omista voimavaroista ja jaksamisesta vanhemmat halusivat puhua vertaiskahvilassa oletettavasti eniten siksi, koska lapsen sijoitus on erittäin raskasta vanhemmalle. Eikä vastausten perusteella vanhemmille ole tarjottu tukea tai paikkaa, jossa he olisivat asiasta voineet puhua.

Jatkokehittämisideana tulisi viestiä kuntapäättäjille, että sijoituksen sosiaalityön tulee budjetoida vanhemman tuelle riittävästi rahaa, jotta vertaistukiryhmiä sekä vertaiskahviloita voisi järjestää. Vertaiskahviloita tulisi järjestää lisää niin pääkaupunkiseudun kunnissa kuin muuallakin Suomessa. Opinnäytetyön tuloksia voidaan soveltaa siis myös muiden kaupunkien vertaiskahvilan perustamisessa sekä vanhemman tuen palveluiden kehittämisessä. Samanlaisen kyselyn voisi toteuttaa ympäri maailmaa, joskin pitäisi miettiä kyseisen maan kohdalta, mikä olisi paras tapa tiedonkeruuseen. Samantyyppinen avoin vertaiskahvila voisi sopia moneenkin eri maahan.

Tutkimusprosessi sujui mielestäni hyvin. Sain riittävästi pohjalle teorialietoa, vaikka asiaa ei ole kovin paljon tutkittu. Tavoitteet täyttyivät suhteessa tutkimuskysymyksiin. Kyselyyn sain hyvin vastauksia ja vastaukset olivat yhdensuuntaiset teorialiedon kanssa. Kasperilla oli pieni aavistus, millaisia tulokset saattavat olla, mutta ei varmuutta asiasta.

Nyt asia on tutkittu ja tuloksia voidaan pitää suuntaan antavina. Opinnäytetyötä tehtäessä opin paljon tutkimuksen teon eri menetelmistä. Aiemmin en ollut käyttänyt SPSS-ohjelmaa. Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen käsitteistö ja erot selkeytyivät.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tuloksena saatiin vastaus tutkimuskysymyksiin. Tämä tutkimus tuotti tietoa millaisia näkemyksiä ja odotuksia sijoitetun lapsen vanhemmilla on vertaiskahviloista ja vanhemman tuesta ylipäänsä. Tutkimustuloksissa nousi esiin näkökulmia, joiden mukaan vanhemmat saavat aivan liian vähän tukea vanhemmuuteen ja tarvitsevat lisää vertaistukea. Suurin osa vastaajista olisi tarvinnut vertaistukea sijoituksen aikana ja koki sen tärkeäksi itselleen, mutta vain kolmas osa vastaajista sai tukea tai vertaistukea. Vertaiskahvilan lisäksi vanhemmat jäivät kaipaamaan tukihenkilötoimintaa. Tuloksista voimme tehdä seuraavia päätelmiä, että vanhemmat olisivat valmiita ottamaan vastaan vertaistukea, jos sitä heille säännöllisesti tarjottaisiin ja ohjattaisiin heidät vertaistukiryhmään tai vertaiskahvilaan. Tulosten mukaan vertaiskahvila olisi hyvä vertaistuen muoto suurimman osan mielestä.

Vertaiskahvilasta teimme aineiston perusteella myös seuraavia havaintoja: Vanhemmat pitivät vertaiskahvilatoimintaa hyvänä asiana ja voisivat melko varmasti osallistua siihen. Aineiston mukaan asiakkaat toivovat vertaiskahvilalta vertaistukea ja keskustelua. Asiakkaiden näkemykset otettiin huomioon vertaiskahvilan perustamisessa muuttamalla toimintatapoja asiakkaiden toiveiden mukaisesti. Lisäksi valitsimme tutkimuksesta nousseita teemoja vertaiskahvilan aiheiksi kuten omat voimavarat ja jaksaminen. Vanhemmat kokevat myös, että eivät saa tarpeeksi tietoa sijoituksen aikana mitä tapahtuu ja miksi. He kaipaavat tietoa ja neuvoja lastensuojelusta, niin lapsen asioissa kuin esimerkiksi tuissa ja raha-asioissakin. Vertaiskahvilassa voi jakaa tietoa, jota vanhemmat eivät ole saaneet työntekijöiltä.

Näyttäisi olevan niin, että huonoimmat kokemukset vanhemmilla on edelleen sosiaalityöntekijöistä. Vanhempien mielestä sosiaalityöntekijöiden työtä tulisi muuttaa niin, että he näkisivät vanhempien tuen tärkeäksi ja osaksi heidän työtään. Vanhemmilla on sellainen tunne, ettei heidän hyvinvointiinsa haluta panostaa. Sosiaalityöntekijöiden ja lastensuojelulaitosten henkilökunnan koulutuksessa tulisi jo alusta lähtien panostaa vanhempien tukemiseen opiskelussa niin, ettei työntekijä törmää asiaan ensimmäisen ker-

ran valmistumisen jälkeen ja näkee asian tärkeänä. Jonkinlaisia rahoituksen laatukriteereitä voisi myös kiristää esimerkiksi kunnan tulisi järjestää vanhempien vertaistukiryhmiä, jos aikovat saada muuta rahoitusta sijaishuoltoon.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että sijoitettujen lasten vanhempien tuki on vielä hyvin vähäistä ja kuntien lastensuojelun olisikin panostettava siihen pikaisesti. Tämän asian lastensuojelun työntekijät ovat tiedostaneet jo aiemmin, mutta budjettiin ja käytäntöön asti esimerkiksi vertaistukiryhmät eivät ole kaikissa Suomen kunnissa siltikään edennyt. Kyselystä nousseeseen tukihenkilötoimintaan kuntien tulisi satsata myös. Sitä ei kuitenkaan saa tehdä muun vanhempien tuen kustannuksella. Sijaisperheiden ohjauksesta ei myöskään saisi tinkiä, koska juuri yhteistyö ja ymmärrys sijaisperheiltä vanhempia kohtaan on tärkeää. Karsia voisi esimerkiksi liian pitkistä kokouksista. Työtä tulee organisoida niin, että digitaalisia välineitä voidaan hyödyntää kaikessa työssä. Näin jää aikaa vanhempien tukemiseen.

Lähteet

Andreassen, Tor Wallin – Kristensson, Per – Lervik-Olsen, Line – Parasuraman, Anathanarayanan – McCollKennedy, Janet.R., Edvardsson, Bo – Colurcio, Maria 2016. Linking service design to value creation and service research. *Journal of Service Management*. Vol. 27 Issue nro. 1. s 21-29.

Hämäläinen, Kati 2012. Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perhesuhteilleen. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Sosiaalityön yksikkö. Jyväskylän yliopiston paino.

Hanington, Bruce 2003. Methods in the Making a Perspective on the State of Human Research in Design. Massachusetts Institute of Technology. *Design Issues: Volume 19, Number 4*.

Heinonen, Jari 2014. Rakenteellinen sosiaalityö muutoksessa ja muuttujana. *Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. (toim.) Pohjola, Anneli – Laitinen, Merja – Seppänen, Marjaana 2014. Painettu EU:ssa.

Hiltunen, Tarja 2015. Äitiys, huostaanotto ja voimaantuminen. *Kasvatustieteiden tiedekunta*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopiston paino.

Hirsijärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Holmlid, Stefan 2007. *Interaction Design and Service Design: Expanding a Comparison of Design Disciplines*. Design Inquiries 2007 Stockholm.

Kananen, Jorma 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 187. Jyväskylä: Jamk. Suomen yliopistopaino – Juvenes Print.

Kankkunen, Päivi – Vehviläinen-Julkunen, Katri 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro.

Kanta-Hämeen perhetyö ry 2018. Yhteenveto Hämeenlinnan vertaiskahvilasta. Voikukia-tiedote. Hämeenlinna.

Korhonen, Heidi – Valjakka, Tiina – Apilo, Tiina 2011. Asiakasymmärrys teollisuuden palveluliiketoiminnassa. Tavoitteena ostava asiakas [Customer Understanding in Industrial Service Business]. Espoo 2011. VTT Tiedotteita – Research Notes 2598.

Kork Anna-Aurora 2016. Asiakasresponsiivisuudella tehokkuutta julkisiin palveluihin? Terveyskioski perusterveydenhuollon kehittämisinstrumenttina. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Kujala, Virpi – Heinonen, Mareena – Koivunen, Mirjami 2019. Voikukia-vertaistukiryhmät. Ohjaajan opas. Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry ja Sininauhaliitto. Paino: Punamusta Oy.

Kuoppala, Tuula – Forsell, Martta – Säkkinen, Salla 2019. Lastensuojelu 2018. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 23/2019. Verkkodokumentti. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138211/Tr23_19_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Luettu 10.7.2019.

Kuoppala, Tuula – Särkinen, Salla 2014. Lastensuojelu 2013. Tilastoraportti 26/2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lastensuojelulaki 2007/417. Verkkodokumentti. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>>. Luettu 25.3.2019.

Leemann Lars – Hämäläinen Riitta-Maija 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Yhteiskuntapolitiikka 81 (5).

Leemann, Lars – Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Miettinen, Satu 2009. Johdatus palvelumuotoiluun. esitelmä. Verkkodokumentti. <<https://www.slideshare.net/samietti/johdatus-palvelumuotoiluun>>. Luettu 20.10.2019.

Moritz, Stefan 2005. Service Design, Practical access to an evolving field. Köln International School of Design. University of Applied Sciences Cologne. Verkkodokumentti. <<http://stefan-moritz.com/Book.html>>. Luettu 25.3.2019.

Oranen, Mikko 2013. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste – kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 3/2013. (toim.) Hastrup, Arja – Hietanen-Peltonen, Marke – Jahnukainen, Johanna – Pelkonen, Marjaana 2013. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Patricio, Lia – Cunha, João, Falcão – Fisk, Ramond P.– Nunes, Nuno. J. 2004. Customer experience requirements for multi-platform service interaction: Bringing services marketing to the elicitation of user requirements. Proceedings of the Requirements Engineering Conference, 2004. 12th IEEE International.

Perälä, Marja-Leena – Salonen, Anne – Halme, Nina – Nykänen, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Verkkodokumentti. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085199>>. Luettu 27.3.2019.

Pitkänen, Miia 2011. Vastuun paikka. Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Helsinki: Yliopistopaino.

Pitkänen, Tuuli – Jokelainen, Suvi – Sironen, Jiri – Glad, Timo 2017. Matalan kynnyksen kohtaamispaikat edistävät hyvinvointia. Tietopuu: Katsauksia ja näkökulmia 1/2017 A-klinikkasäätiö. Helsinki.

Pösö, Tarja 2010. Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti vol.18, nro 4.

Robledo, Marco Antonio 2001. Measuring and managing service quality: integrating customer expectations. *Managing Service Quality: An International Journal*, 11(1).

Rouvinen-Wilenius, Päivi 2014. Osallisuuden jäljillä. (toim.) Jämsen, Arja – Pyykkönen, Anne. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Saarijärvi: Saarijärvi offiset.

Tampereen kaupunki 2018. Yhteenveto Tampereen vertaiskahvilasta. Voikukkia-tiedote. Tampere.

Teixeira, Jorge – Patrício, Lia – Nunes, Nuno J. – Nóbrega, Leonel – Fisk, Raymond P. – Constantine, Larry 2012. Customer experience modeling: from customer experience to service design. *Journal of Service Management*, 23(3).

THL. Lastensuojelu 2018. Kiireellisten sijoitusten määrä kasvoi 7 prosenttia. Tilastoraportti. Verkkodokumentti. <<https://thl.fi/tilastot-data/tilastot>>. Luettu 30.7.2019.

THL. Vaikuttavuus ja kustannukset. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://thl.fi/fi/etusivu>>. Luettu 27.3.2019.

Tobis, David 2013. *From Pariahs to Partners*. Oxford University Press. Puheenvuoro. Valtakunnalliset lastensuojelupäivät 2018. Turku.

Toikko, Timo – Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Verkkodokumentti. <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf>. Luettu 8.10.2019.

Tuulaniemi, Juha 2011. *Palvelumuotoilu*. Hämeenlinna: Talentum Media Oy/Kariston kirjapaino Oy.

Vakkuri Jarmo 2011. Kynnykset mataliksi. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1/2011.

Voikukkia-toiminnan periaatteet 2019. Verkkodokumentti. <<https://www.voikukkia.fi/voikukkia/toiminnan-periaatteet/>>. Luettu 13.12.2019.

Saatekirje: Sijoitettujen lasten vanhempien odotuksia vertaistukipalveluista

HYVÄ SIOITETUN LAPSEN/NUOREN VANHEMPI

Helsinki 12.06.2019

Opiskelen Metropolian ylemmän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan palvelujen ja liiketoiminnan johtamisen tutkinto-ohjelmassa. Olen kouluttautunut Voikukkia – sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmän vertaisohjaajaksi ja vetänyt Helsingin ja Vantaan kaupungin sijoituksen sosiaalityön/perhehoidon vertaistukiryhmiä.

Teen opinnäytetyönäni Webropol-kyselyn Facebookissa sijoitettujen lasten vanhempien vertaistuen tarpeesta. Opinnäytetyöni tutkimukseni tarkoituksena on tutkia vanhemman tuen palveluita pääkaupunkiseudulla sijoitetun lapsen vanhemman näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena on oheisen kyselylomakkeen avulla kartoittaa vanhemman tuen palveluita sekä mitä vanhemmat odottavat vertaiskahvilatoiminnalta. Samalla tarkoituksena perustaa pääkaupunkiseudulle Voikukkia-vertaiskahvila ja tutkimuksen vastauksia hyödynnetään siinä. Vertaiskahvila on palveluna pääkaupunkiseudulla uusi ja sitä on tärkeä testata vanhempien tarpeisiin sopivaksi.

Opinnäytetyö toteutetaan kyselytutkimuksena pääkaupunkiseudulla asuville Facebook-käyttäjille, kysely laitetaan aiheeseen liittyviin Facebook-ryhmiin. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista, nimetöntä ja luottamuksellista. Tutkimuksen tekijällä ja yhteistyökumppanilla on vaitiolovelvollisuus antamistanne vastauksista. Tutkimuksen tekemiseen on saatu lupa oppilaitokselta ja yhteistyökumppanilta Kasper ry:ltä. Vastaajien tiedot eivät paljastu tuloksissa. Kyselyyn vastaamiseen on aikaa kaksi viikkoa. Kiitokseksi kaikkien yhteystietojen jättäneiden kesken arvotaan kaksi kappaletta 40 euron s-ryhmän lahjakorttia. Yhteystietoja ei yhdistetä vastauksiin. Voittajille ilmoitetaan asiasta henkilökohteisesti.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii lehtori Marjatta Komulainen Metropolia ammattikorkeakoulusta sekä yhteistyökumppanina Kasper – Kasvatus -ja perheneuvonta ry:n Voikukkia-toiminnan asiantuntija Mirjami Koivunen, www.voikukkia.fi. Valmis opinnäytetyö julkaistaan internetissä osoitteessa www.theseus.fi nimellä Sijoitettujen lasten vanhempien Voikukkia-vertaiskahvilan perustaminen pääkaupunkiseudulle yhdessä Kasper – Kasvatus -ja perheneuvonta ry:n kanssa, josta se on vapaasti luettavissa.

Ystävällisin terveisin Johanna Valkeavirta

Pyydän olemaan yhteydessä, mikäli sinulla on jotain kysyttävää kyselylomakkeesta tai opinnäytetyöstä johanna.valkeavirta@metropolia.fi

Kyselylomake

Taustatietoja:

1. Ikäsi vuosina	----- vuotta
2. Sukupuolesi:	1. nainen
	2. mies
	3. jokin muu
3. Asuinkuntasi	1. Helsinki
	2. Espoo
	3. Vantaa
	4. Kauniainen
	5. jokin muu, mikä?
4. Korkein koulutuksesi	1. peruskoulu/kansakoulu
	2. ammattikoulu/lukio
	4. alempi ammattikorkeakoulu/opistoaste
	5. ylempi ammattikorkeakoulu/yliopisto
	6. jokin muu, mikä?

Kysely alkaa:

5. Oletko pystynyt jatkamaan työelämässä lapsen/nuoren sijoituksen aikana?
1. kyllä
  2. ei
  3. kysymys ei koske minua
6. Koetko sijoituksen vaikuttaneen työkykyysi?
1. negatiivisesti
  2. jonkin verran negatiivisesti
  3. ei ole vaikuttanut
  4. jonkin verran myönteisesti
  5. myönteisesti
  6. kysymys ei koske minua
7. Mihin lapsesi/nuoresi on ollut sijoitettuna pisimpään?
1. laitokseen
  2. ammatilliseen perhekotiin
  3. sijaisperheeseen
  4. sukulaissijoitukseen
  5. jokin muu, mikä?

8. Koetko saaneesi tukea riittävästi sijoituksen aikana?
1. kyllä 2. ei
9. Oletko saanut sijoituksen aikana vertaistukea?
"Vertaistuki on tukea saman asian kokeneiden henkilöiden välillä"
1. kyllä 2. ei
10. Oletko mielestäsi tarvinnut vertaistukea sijoituksen aikana?
1. kyllä 2. ei
11. Pidätkö vertaistukea tärkeänä itsellesi?
1. kyllä 2. ei
12. Oletko osallistunut sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmään?
1. kyllä 2. ei
13. Olisiko vertaiskahvila hyvä vertaistuen muoto vertaistukiryhmän lisäksi?
"Vertaiskahvia on avoin kohtaamispaikka saman asian kokeneille (vertaisille)"
1. kyllä 2. ei
14. Paras vertaiskahvilan muoto olisi mielestäni? (valitse yksi vastaus)
  1. vertaiskahvilatapaaminen sovitussa paikassa kuukausittain
  2. virtuaalinen vertaiskahvila verkossa
  3. neuvonta/chat-palvelu verkossa
  4. yksittäinen vertaistapahtuma sovitussa paikassa
  5. vertaistukihenkilö
  6. jokin muu, mikä?
15. Jos vertaiskahvila olisi jossakin pääkaupunkiseudun yleisistä tiloista, haluaisitko sen sijaitsevan ensisijaisesti?
  1. kirjaston kokoushuoneessa
  2. asukastalossa
  3. lastensuojelulaitoksen sisällä ryhmätiloissa
  4. perhekeskuksen/terveys- ja hyvinvointikeskuksen yhteydessä
  5. sijainnilla ei ole merkitystä minulle
  6. jokin muu, mikä?
16. Mitä seuraavista teemoista odotat vertaiskahvilassa käsiteltävän? (voit valita useita)
  1. vanhempien kertomukset lapsen sijoituksesta
  2. vanhemman kriisi ja kokemukset lapsen sijoituksesta

3. lapsen kriisi sijoituksen yhteydessä
4. yhteydenpito lapseen, lastensuojeluun ja sijaishuoltopaikkaan
5. vertaisohjaajan selviytymistarina
6. vanhemmuus lapsen sijoituksen aikana
7. omat voimavarat ja jaksaminen
8. tulevaisuuden näköalat
9. ajatusten vaihtoa juhlapyhistä sijoituksen aikana
10. kuulumiset
11. tietoa palveluista ja tuesta sijoitettujen lasten perheille
12. jokin muu, mitä?

17. Odotatko, että vertaiskahvila ohjaaja on:

1. vertaisohjaaja (ohjaajalla on kokemus lapsensa sijoituksesta)
2. ammattilaisohjaaja
3. vertaisohjaaja ja ammattilaisohjaaja yhdessä

18. Mitä odotat vertaiskahvila ohjaajalta? (voit valita useita)

1. kunnioittavaa käytöstä
2. rohkaisua
3. laukaisee jännitystä
4. johtaa keskustelua
5. pysyttelee taustalla
6. jakaa kokemuksia
7. jakaa puheenvuoroja
8. tietoa lastensuojelusta
9. jotain muuta, mitä?

19. Jos olisit osallistumassa vertaiskahvilaan, mitä odottaisit? (voit valita useita)

Odottaisin:

1. vertaistukea
2. keskustelua
3. apua kriisissä
4. ammattilaisapua/asiantuntija-apua
5. mukavaa yhdessäoloa
6. kahvitarjoilua
7. en osaa sanoa
8. jotain muuta, mitä?

20. Miten sijoitettujen lasten vanhempia tulisi mielestäsi tukea?

avoin vastaus

21. Kuinka todennäköisesti tulisit vertaiskahvilaan?

1. en tulisi
2. todennäköisesti en tulisi
3. en osaa sanoa
4. todennäköisesti tulisin
5. tulisin

VOIKUKKIA-VERTAISKAHVILA

Avoin kohtaamispaikka sijoitettujen lasten vanhemmille ja läheisille. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle koskettaa perheen lisäksi lapsen lähiverkostoa, isovanhempia ja muita läheisiä.

Vertaistuki auttaa jaksamaan. Tule mukaan keskustelemaan ja kuuntelemaan.

Tervetuloa kaikki pääkaupunkiseudulla asuvat. Ei ennakkoilmoittautumista.

Tarjolla kahvia ja pikkupurtavaa ☺

Et ole yksin!

Vertaiskahvilat kerran kuukaudessa syksyllä 2019:

16.9.2019 klo. 17-19

21.10.2019 klo. 17-19

18.11.2019 klo. 17-19

Osoite: Tikkurilan kirjasto. Kokoushuone Voimala. 2 krs.

Lummetie 4, 01300 Vantaa

Vertaiskahvilan järjestävät Vantaan kaupungin Voikukkia-vertaistukiryhmien ohjaajat yhdessä vapaaehtoisten vanhempien kanssa.

Opinnäytetyön projektipolku

Opinnäytetyöhöni sisältyi seuraavaa:
Aiheen valinta
Tutkimuskysymysten ja tutkimussuunnitelman laadinta
Teoriatiedon hankinta
Kyselylomakkeen rakentaminen ja Webropol-alustalle laittaminen
Kyselyn mainostaminen Facebookissa
Tuloksien keräys ja taulukoiden tekeminen, SPSS-ohjelmalla
Tuloksien analysointi ja johtopäätösten kirjoittaminen
Samaan aikaan organisoin lisäksi seuraavaa:
Vertaiskahvila kustannusten laskeminen
Rahoituksen hankinta (yhteydenotot, neuvottelut)
Ammattilaisohjaajista ja tarjoilusta sopiminen
Tilojen hankinta
Vertaiskahvilan teemojen ja sisällön suunnittelu yhdessä ammattilaisohjaajien kanssa
Vertaiskahvilan toteutus yhdessä ammattilaisohjaajien kanssa
Palautteiden kerääminen
Havaintojen kirjoittaminen